

**Izvešće slovenskog predsjedništva Europske Unije
o aktivnostima na području teritorijalne kohezije
i urbanog razvoja**

Siječanj-lipanj 2008. godine

**Izvješće slovenskog predsjedništva Europske Unije
o aktivnostima na području teritorijalne kohezije
i urbanog razvoja**

Siječanj-lipanj 2008. godine

Ministarstvo okoliša i prostornog planiranja Republike Slovenije
Zavod za prostorno planiranje, p.p. 653, 1000 Ljubljana, Slovenija
Telefon: + 386 1 4787014 , Telefaks: +386 1 4787 010, www.mop.gov.si

Sadržaj:

- Uvodne napomene
- Izvješće o aktivnostima na području teritorijalne kohezije
- Izvješće o aktivnostima na području urbanog razvoja
- Popratna događanja

Prilozi:

- Privremeno izvješće o napretku provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne Agende EU s priložima 1, 2, 3
- Privremeno izvješće o provedbi akcije za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja

Uvodne napomene

Prvoga siječnja 2008. godine Slovenija je preuzela predsjedanje Vijećem Europske Unije. Nakon završetka slovenskog predsjedanja krajem lipnja 2008. godine, potrebno je razmisliti o poduzetim mjerama i postignutom napretku. Prioritetna pitanja slovenskog predsjedništva EU-a bila su budućnost Unije s obzirom na novi Lisabonski ugovor, zapadni Balkan, Lisabonska strategija, energetske-klimatski paket i međukulturalni dijalog. Krilatica slovenskog predsjedništva EU-a bila je „Si.energija za Europu“. Namjera je bila uključiti prioritetna pitanja i krilaticu u svaku provedenu akciju i pristup zauzet tijekom predsjedanja.

Slovenija je nastavila s radnim procesom na području teritorijalne kohezije i urbanog razvoja, oslanjajući se na rad prethodnih predsjedatelja EU-a. Slovenija je preuzela aktivnosti vezane uz potporu i poticanje post-Rotterdamskog procesa, s naglaskom na primjeni dokumenata potpisanih na ministarskom sastanku u Leipzigu – Teritorijalna agenda EU (TA EU) i Leipziška povelja za održivi razvoj europskih gradova (LC); te na ministarskom sastanku u Ponta Delgadi na Azorskim otocima – Prvi program djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1). Istovremeno, države članice, institucije Europske Unije i pojedini nositelji interesa blisko su surađivali u obavljanju aktivnosti koje su dogovorene na ministarskim sastancima u Leipzigu i na Azorima. Također je istaknuto jačanje veza između teritorijalnih i urbanih aspekata te poticanje integrativnog pristupa kao preduvjeta za održivi prostorni razvoj i kao sredstva za borbu protiv klimatskih promjena.

Aktivnosti vezane za provedbu Teritorijalne agende EU i Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne Agende EU bile su ključne zadaće tijekom slovenskog predsjedanja Europskom Unijom. Slovenija je kao predsjedajuća zemlja preuzela koordinaciju i praćenje procesa provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU. S tim u svezi, poduzeli smo slijedeće aktivnosti: poticanje angažiranosti država članica i nositelja interesa u postupcima navedenim u AP1; pomoć u koordiniranju potrebne suradnje između država članica, institucija EU i nositelja interesa koji su provodili svaku pojedinu akciju; i pripremanje privremenog izvješća o koordinaciji i praćenju, koje će se proslijediti francuskom predsjedništvu EU-a.

Krajem 2007. godine, Slovenija je započela s provedbom prve akcije iz AP1 – „Izraditi i promicati smjernice i političke opcije u cilju poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje na razini EU i država članica“ (Područje djelovanja 1., Akcija 1.1.). Osnovana je i radna skupina za provedbu ove akcije (TG11). U prvoj polovici 2008. godine poduzete su prve aktivnosti obuhvaćene Akcijom 1.1. iz AP1). Vremenski okvir za provedbu ove akcije traje do kraja 2008. godine. Aktivnosti u sklopu ove akcije također su usklađene s institucijama EU, nositeljima interesa i tematskim radnim podskupinama za teritorijalnu koheziju i urbana pitanja (TCUM).

Na području urbanog razvoja naglašena su pitanja provedbe Leipziške povelje, čime se omogućila diskusija između država članica, institucija EU i nositelja interesa. Diskusija se razvijala oko gorućeg pitanja borbe protiv klimatskih promjena, uz usredotočenje na način kako urbana područja mogu dati svoj doprinos u prilagodbi klimatskim promjenama i ublažavanju njihovih učinaka. Pitanje planiranja integriranog urbanog razvoja javilo se vezano uz poboljšavanje energetske učinkovitosti u urbanim područjima. Ova su pitanja također upućena u sklopu konferencije Europskog foruma za arhitektonske politike, uz usredotočenje na urbanu regeneraciju.

Na ministarskom sastanku u Leipzigu, od Slovenije je zatraženo da u pripreme za Proljetni sastanak Europskog Vijeća 2008. uključi i Teritorijalnu agendu i Leipzišku povelju. Slovenija je krenula pronaći način kako izraziti i uključiti specifične poruke iz Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje u odluke Proljetnog sastanka Europskog Vijeća. U tu svrhu, kratko su izložene slijedeće poruke: uloga teritorijalne raznolikosti u provedbi ciljeva Lisabonske strategije te, u sklopu toga, važnost teritorijalne dimenzije sektorskih politika kao i doprinos gradova i urbanih područja konkurentnosti europskog teritorija. Prilikom pokretanja novog ciklusa obnovljene Lisabonske strategije za rast i zapošljavanje od 2008. do 2010. godine, na Proljetnom sastanku Europskog Vijeća naglašeno je da gospodarska, socijalna i teritorijalna kohezija pomažu u ostvarivanju ciljeva obnovljene Lisabonske strategije, te je pozdravljen napredak u usmjerenosti na kohezijska sredstva za potporu nacionalnih programa reformi. Na sastanku su države članice pozvane da u fazi provedbe njihova potrošnja ukazuje na obvezujuću namjensku raspodjelu sredstava.

Izvješće o aktivnostima za provedbu AP1 i Leipziške povelje predstavljeno je na sastanku Vijeća za zaštitu okoliša u lipnju.

Tijekom slovenskog predsjedanja, napredak na području teritorijalne kohezije i urbanog razvoja podržan je s nekoliko sastanaka. K tome, suorganizirano je i nekoliko popratnih događanja. Održana su dva sastanka Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTTCP; 6. veljače 2008. i 18. ožujka 2008.) te jedan sastanak Skupine za urbani razvoj (UDG; 19. ožujka 2008.). Sastanak glavnih ravnatelja o teritorijalnoj koheziji i urbanom razvoju održan je 14. i 15. svibnja 2008. godine. Osim ovih sastanaka, Slovenija je za vrijeme svog predsjedanja također organizirala tri popratna događanja: seminar o provedbi Alpske konvencije pod nazivom „Održiva gradnja u kontekstu prilagodbe klimatskim promjenama u alpskom području (29.-30. svibnja 2008., Dobrovo, Slovenija); seminar ESPON 2013 o „Teritorijalnim izazovima u široj Europi“ (2.-3. lipnja 2008., Portotož, Slovenija); te Europski forum za arhitektonske politike s temom „Urbana regeneracija – prilagođavanje klimatskim promjenama“ (15.-17. lipanj, 2008., Ljubljana, Slovenija).

Izvješće o aktivnostima na području teritorijalne kohezije

Nakon sporazuma o **Prvom programu djelovanja za provedbu Teritorijalne Agende EU (AP1)** za vrijeme portugalskog predsjedanja, Slovenija je bila prva zemlja predsjedatelj koja je započela samu provedbu programa. AP1 pruža okvir za provođenje prioriteta i ostalih aktivnosti navedenih u Teritorijalnoj agendi Europske Unije do 2011. U tom dokumentu, države članice su se obvezale na provedbu definiranih akcija, na izvještavanje ministara nadležnih za teritorijalnu koheziju i prostorno planiranje te na predlaganje dodatnih mjera potrebnih za provedbu tih akcija i bilo kojih promjena u načinu njihove provedbe. U vezi provedbe AP1 slovensko predsjedništvo EU-a preuzelo je tri zadaće, a one su slijedeće: koordinacija provedbe, poticanje komunikacije i podizanje svijesti o sadržaju Teritorijalne agende EU i Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne Agende EU, te provedba aktivnosti glede koordinacije prostornog i urbanog razvoja (Akcija 1.1. iz Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU).

Organizirana su dva radna sastanka radi diskusije o koordinaciji, praćenju i procjeni kao i o napretku provedbe akcija iz Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU koje su preuzele države članice. Postignuti napredak ukratko je izložen u dva izvješća, u privremenom izvješću o napretku provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1) te u privremenom izvješću o provedbi Akcije 1.1. iz AP1 glede mogućnosti za poboljšanje koordinacije između prostornog i urbanog razvoja. Izvješća su izrađena od strane slovenskog predsjedništva i predstavljena su glavnim ravnateljima nadležnim za teritorijalnu koheziju radi dogovora o slijedećim koracima. Osim ovih izvješća, glavni ravnatelji nadležni za teritorijalnu koheziju također su primili na znanje izradu Zelene knjige o teritorijalnoj koheziji i razmijenili mišljenja o teritorijalnoj koheziji nakon što je ista uključena u novi Lisabonski sporazum.

Slovensko predsjedništvo EU-a dalo je na razmatranje **privremeno izvješće o napretku s pregledom prvih koraka u provedbi Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1)** koje ukratko iznosi sadržaj i pitanja koja se u vezi s tim moraju ubuduće detaljnije ispitati ili riješiti. Glavni ravnatelji primili su na znanje Privremeno izvješće o napretku provedbe AP1 za provedbu Teritorijalne agende EU. Podržali su prijedlog da se izvješća o napretku iznose tijekom predsjedanja svake države članice kako bi se održao kontinuitet provedbe aktivnosti koje se ispituju. Naglašena je uloga Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCCP) kao foruma za razmjenu pitanja na području teritorijalne kohezije i prostornog razvoja te kao tijela za usmjeravanje procesa provedbe putem diskusija o otvorenim pitanjima koja proizlaze iz pojedinih akcija, tako postavljajući referentni okvir za koordinaciju, praćenje i procjenu te za komunikaciju i podizanje svijesti.

Osim država članica, nositelji interesa na području teritorijalne kohezije i prostornog i urbanog razvoja također surađuju u Mreži kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju. Posebno je istaknuta suradnja nositelja interesa i njihova aktivna uloga u provođenju Teritorijalne agende EU i Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1). Spajanje većine akcija iz AP1 bio je značajan korak prema provedbi Teritorijalne agende EU. Za učinkovitu provedbu AP1 moraju se poticati pojedine akcije te povećati koordinacija. Glavni ravnatelji podržali su prijedlog glede daljnje diskusije o pokazateljima za praćenje i procjenu provedbe AP1. Također su naglasili važnost uspostave internetskog portala, izrađenog od strane Portugala, kako bi šira javnost dobila uvid o Teritorijalnoj agendi EU i kako bi se podigla svijest o istoj i potpomogla provedba AP1.

S obzirom na provedbu pojedinih akcija, slovensko predsjedništvo EU-a predstavilo je **Privremeno izvješće o provedbi akcije za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja**, koju provodi Slovenija (Akcija 1.1. API , „Izraditi i promicati smjernice i političke opcije u cilju poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje na razini EU i država članica“). U izvješću su predstavljeni privremeni rezultati ove akcije kako bi se ispitali i ocijenili prijedlozi za koordinaciju i buduće aktivnosti. Izvješće navodi prve prijedloge za poboljšavanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja, bilo na razini EU ili na razini država članica u kontekstu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje o održivim europskim gradovima. Uz prijedloge za koordinaciju, akcija omogućuje razmjenu iskustava putem studija slučaja koje predstavljaju integrirane pristupe urbanom razvoju, kako bi urbana područja i gradovi postali održivi i konkurentni. Iako je akcija započela u kontekstu provedbe Teritorijalne agende, koordinacija između politika prostornog i urbanog razvoja važan je dio načela integriranog razvoja, kao što je naglašeno u Leipziškoj povelji. Ciljevi održivog i policentričnog razvoja mogu se postići na učinkovitiji način, a problemi koji se javljaju na području razvoja – demografija, klimatske promjene, itd. – mogu se učinkovitije riješiti ako je rad koordiniran. U skladu s načelom integriranog razvoja, ovo zahtijeva vertikalnu i horizontalnu koordinaciju između politika i različitih razina provedbe. Završno izvješće planira se za studeni 2008. te će biti predstavljeno za vrijeme francuskog predsjedanja. Glavni ravnatelji primili su na znanje Privremeno izvješće o Akciji 1.1. iz API i pružili podršku nacrtanim prijedlozima za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja kao i aktivnosti za daljnji rad te su predstavili svoja stajališta i preporuke. Naglasili su važnost vertikalne koordinacije, uloge upravljanja teritorijem na više razina, značaj uzajamnog učenja i širenja informacija na temelju razmjene iskustava u provedbi integriranog pristupa prostornom i urbanom razvoju, te ulogu studija slučaja.

Glavni ravnatelji su također primili na znanje pristup provedbi akcija pod 2.4. kojeg su predstavile Francuska i Njemačka, a koji će poslužiti kao temelj za ministarski doprinos debati o načinu integriranja teritorijalne i urbane dimenzije u neke ključne dosjee EU vezane uz prostor, kao što su Lisabonska strategija i strategije održivog razvoja, prometne i kohezijske politike, te poljoprivredna politika i politika ruralnog razvoja. Države članice koje su preuzele obvezu provedbe specifičnih akcija – Belgija, Grčka, Nizozemska, Portugal, Njemačka i Luksemburg – ukratko su predstavile stanje u provedbi akcija. Sudionici su bili pozvani na aktivan doprinos u provedbi akcija popunjavanjem upitnika koji već distribuirani širom Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju. Neke države članice i nositelji interesa koji su sudjelovali u radnim grupama predstavili su svoja očekivanja glede rezultata pojedinih akcija koji bi se mogli koristiti u provedbi njihovih nacionalnih politika poput „radnih grupa za nekontrolirano širenje urbanih područja“.

Pitanje pojma teritorijalne kohezije i njezine provedbe javlja se u kontekstu provedbe akcija iz API kao i u svezi diskusija o budućnosti kohezijske politike i pripremi Zelene knjige o teritorijalnoj koheziji od strane Europske Komisije. Države članice su stoga na sastanku također razmijenile gledišta o **važnosti i ulozi teritorijalne kohezije**. Teritorijalna kohezija postaje opći europski pojam koji dodiruje pitanje prostorne raznolikosti Europe i specifičnih teritorijalnih resursa koji iz toga proizlaze. Nakon uključivanja teritorijalne kohezije u novi Lisabonski sporazum, urbana dimenzija također dobiva na značaju kao važan dio teritorijalne kohezije. Potrebno je naći odgovor na neriješeno pitanje kako definirati i provesti teritorijalnu koheziju u sklopu buduće kohezijske politike i kako je iskoristiti u odnosu na druge politike. U prethodnim diskusijama (primjerice tijekom konferencije o budućnosti kohezijske politike u Mariboru, Slovenija, od 7. do 8. travnja 2008.) kao i na ovome sastanku, naglašeno je da teritorijalna

kohezija ne predstavlja samo pitanje njezina uvođenja u kohezijsku politiku, već i njezin značaj kao važnog integracijskog okvira za pripremu ostalih sektorskih politika. Teritorijalna kohezija kao politički cilj i politike teritorijalnog razvoja kao politička sredstva dodaju integrirani i dugotrajni pristup procesu eksploatacije teritorijalnih potencijala koji se moraju isto rješavati na različitim političkim razinama i sektorima, uzimajući u obzir teritorijalne učinke. Dodavanje teritorijalne dimenzije kohezijskoj i sektorskoj politici znači velik korak naprijed prema postizanju održivog i uravnoteženog teritorijalnog razvoja. Države članice također su naglasile potrebu postizanja dogovora oko pojma teritorijalne kohezije i njezinih ciljeva, a ne oko definicije. Naglašeno je načelo supsidijarnosti i važnost upravljanja na više razina za provedbu ciljeva teritorijalne kohezije. Naglašena je važnost teritorijalne suradnje kao sredstva u postizanju teritorijalne kohezije, posebice na transnacionalnoj razini. Definicija i uporaba pojma teritorijalne kohezije na razini Europe i država članica biti će detaljnije obrađena u **Zelenoj knjizi o teritorijalnoj koheziji**, koju Europska Komisija planira usvojiti u rujnu 2008. godine. Na sastanku je Europska Komisija dala kratak pregled odgovora na upitnike zaprimljene od država članica i pregled procesa izrade Zelene knjige. Gledišta koja su iznesena na diskusiji između država članica i nositelja interesa doprinose oblikovanju definicije uloge teritorijalne kohezije i njezinog pojma u sklopu kohezijske politike i u odnosu na druge politike. Europski Parlament iskazao je svoj interes za nastavak svoje aktivne uloge u procesu definiranja pojma teritorijalne kohezije; Parlament je među ostalim također naglasio svoje opće zahtjeve glede potrebe utjecaja mjera regionalnog razvoja na čitavu Uniju na temelju pojedinih potreba regija.

Na sastanku, glavni ravnatelji su se suglasili oko preporuka za zaključke glede Privremenog izvješća o napretku u provedbi AP1 za provedbu Teritorijalne agende EU.

Glavni ravnatelji su:

- primili na znanje Privremeno izvješće o napretku koje je izradilo slovensko predsjedništvo EU-a glede provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU;
- s jedne strane izrazili svoju uvjerenost u potrebu nastavka provedbe akcija u sklopu procesa teritorijalne kohezije, ali su izrazili i svoju zabrinutost glede uspostavljanja uspješne koordinacije između akcija kako bi se postigli rezultati na temelju zaključaka ministara;
- se suglasili oko potrebe dodatne detaljne diskusije u Mreži kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTTCP) kako bi se izradili pokazatelji za praćenje i vrednovanje provedbe AP1 i poduzele odluke glede odgovarajuće skupine pokazatelja;
- se suglasili oko izrade izvješća o napretku provedbe tijekom predsjedanja svake države;
- se suglasili oko ustroja internetskog portala kojeg je predložio Portugal, oko naziva domene i uporabe jezika. Dogovorili su se o daljnjoj upotrebi domene **www.territorial-agenda.eu** nakon što je bila uspješno prebačena iz Njemačke u Portugal. Engleski jezik koristit će se u privatnim dijelovima internetskog portala, dok je predviđeno da područje za javno korištenje bude višejezično. Portugal i zemlja predsjedatelj zadržat će englesku verziju dokumenata te će se države članice pobrinuti da na internetskom portalu budu prijevodi i na druge jezike;
- se suglasili da će poticanje aktivnosti komunikacije i podizanja svijesti biti omogućeno putem internetskog portala, provedbom individualnih postupaka i putem aktivnosti na nacionalnoj razini;
- pozdravili pripremljenost nositelja interesa za preuzimanje aktivne uloge u provedbi procesa Teritorijalne agende Europske Unije; te
- primili na znanje uvođenje novih akcija iz AP1 na temelju prijedloga Francuske, a čija je provedba planirana do 2009.

Izvešće o aktivnostima na području urbanog razvoja

Za vrijeme slovenskog predsjedanja nastavljena je diskusija o provedbi **Leipziške povelje o održivim europskim gradovima**, koja je započela tijekom portugalskog predsjedanja. Debata se usredotočila na provedbu u državama članicama i na aktivnosti na razini EU, kao i na prioritetne razvojne promjene. Započela je debata o klimatskim promjenama, s naglaskom na ulozi urbanog planiranja i razvoja u prilagodbi klimatskim promjenama i njihovom ublažavanju. U kontekstu integriranog pristupa, u debati o provedbi Leipziške povelje također je spomenuta provedba zadaće koordinacije između prostornog i urbanog razvoja, koju Slovenija provodi kao dio provedbe Prvog programa djelovanja (AP1) za provedbu Teritorijalne agende EU.

Aktivnosti su se provodile putem dva sastanka na razini EU: radnog sastanka Skupine za urbani razvoj (UDG), te sastanka glavnih ravnatelja za urbani razvoj. Sastanak Skupine za urbani razvoj također je poslužio kao priprema za sastanak glavnih ravnatelja. Glavni ravnatelji zaduženi za urbani razvoj pregledali su izvješće o provedbi Leipziške povelje o održivim europskim gradovima te privremeno izvješće o provedbi aktivnosti za koordinaciju između teritorijalnog i urbanog razvoja (Akcija 1.1. iz AP1), koje je izradilo slovensko predsjedništvo EU-a. K tome, sukladno Zelenoj knjizi o prilagodbi klimatskim promjenama, slovensko je predsjedništvo otvorilo diskusiju o ulozi i doprinosu urbanog planiranja i razvoja u kontekstu klimatskih promjena i povećanja energetske učinkovitosti. Osim država članica, u debatama su također aktivno sudjelovale institucije EU i nositelji interesa u ovom području.

Napredak u provedbi Leipziške povelje:

Države članice i nositelji interesa koji sudjeluju u ovom području prikazali su način kako se principi Leipziške povelje usvajaju preko njihovih dokumenata ili aktivnosti. Ove su diskusije dokazale važnost uloge država članica u provedbi Leipziške povelje kroz sve stupnjeve planiranja te u promicanju integrativnog pristupa. Istovremeno, također je presudna uloga nositelja interesa, koji promiču ideje Leipziške povelje preko svojih mreža i aktivnosti te daju svoj doprinos putem važnih iskustava iz prakse. Bilo je očito i da je uključivanje urbane dimenzije unutar operativnih programa važno za provedbu integrativnog pristupa. Iskustva prilikom izrade i provedbe operativnih programa mogu biti vrijedan izvor pri oblikovanju buduće kohezijske politike.

Glavni ravnatelji razgovarali su o različitim mjerama za provedbu principa i ciljeva Leipziške povelje u pojedinim **državama članicama**, te su naglasili mnogo slučajeva dobre prakse prilikom provedbe principa integrativnog razvoja, s naglaskom na korištenju operativnih programa za provedbu projekata održivog urbanog razvoja putem strukturnih fondova. Predstavljeni su različiti specifični primjeri primjene principa Leipziške povelje, čime se olakšala razmjena iskustava i informacija. Izvješća od strane **nositelja interesa** pokazala su ulogu i važnost njihovih postupaka u širenju informacija i promicanju provedbe Leipziške povelje kroz njihove aktivnosti, koje obuhvaćaju različite ciljne skupine. Glavni ravnatelji razgovarali su o pitanjima i prijedlozima koje je predložilo slovensko predsjedništvo EU-a o tome kako nastaviti s provedbom Leipziške povelje na razini EU. U ovome kontekstu, Njemačka, koja ima vodeće mjesto u radnoj skupini **JESSICA** programa, predstavila je potencijal instrumenta **JESSICA** za poticanje provedbe integriranih planova za urbani razvoj u državama članicama. Od presudne je važnosti činjenica da provedbu Leipziške povelje također podupiru europske institucije. **Europski Parlament** je predstavio glavne poruke iz nedavno usvojene Rezolucije o „Nastavku Teritorijalne agende i Leipziške povelje – prema europskom programu djelovanja za prostorni razvoj i teritorijalnu koheziju“, koja poziva na provedbu mjera

na različitim razinama i provedbu ciljeva Leipziške povelje, kao i Teritorijalne agende EU. **Europska Komisija** izvijestila je o svojim aktivnostima na području urbanog razvoja, uključenju urbane dimenzije u operativne programe i o pitanjima urbanog razvoja u izradi Zelene knjige o teritorijalnoj koheziji.

Koordinacija između teritorijalnog i urbanog razvoja:

Kao svoj prilog u provedbi principa Leipziške povelje, Slovenija je preuzela zadaću provedbe akcije za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja. Akcija, koja je nazvana „Izraditi i promicati smjernice i političke opcije u cilju poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje na razini EU i država članica“ (Akcija 11.), proizlazi iz provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende Europske Unije. Iako je akcija započela u kontekstu provedbe Teritorijalne agende EU, koordinacija između politika prostornog i urbanog razvoja važan je dio načela integriranog razvoja, kako je naglašeno u Leipziškoj povelji. Ciljevi održivog i policentričnog razvoja mogu se postići na učinkovitiji način, a izazovi koji proizlaze iz područja razvoja – demografija, klimatske promjene, itd., - mogu se učinkovitije riješiti, ukoliko je radni proces koordiniran; u skladu s načelom integriranog razvoja, ovo zahtijeva vertikalnu i horizontalnu koordinaciju između politika i različitih razina provedbe.

Glavni ravnatelji razgovarali su o pitanju koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja i o privremenom izvješću o provedbi akcije. U izvješću su prikazani prvi prijedlozi za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja na razini EU kao i na razini država članica, a koji proizlaze iz procjene studija slučaja koje su omogućile sudjelujuće države članice i nositelji interesa. K tome, aktivnosti u sklopu ove akcije omogućuju razmjenu iskustva putem studija slučaja koje predstavljaju integrativne pristupe urbanom razvoju, kako bi urbana područja i gradovi postali održivi i konkurentni. Završno izvješće planira se za studeni 2008. te će biti predstavljeno za vrijeme francuskog predsjedanja.

Klimatske promjene

Na sastanku su države članice također razgovarale o ulozi prostornog planiranja i razvoja u odnosu na klimatske promjene. Diskusija je započela kako bi se naglasila važnost uloge gradova u rješavanju posljedica klimatskih promjena, kao i u smanjenju utjecaja gradova na okoliš. Urbana područja glavni su izvori emisije stakleničkih plinova, no također su vrlo podložna klimatskim promjenama. Dugotrajne posljedice klimatskih promjena na urbana područja očekuju se na području vode, hrane, energije i ostalih zaliha, ali i u obliku izgleda za budući razvoj, kvalitete života u gradovima, te sigurnosti. Istovremeno, uz primjereno planiranje, izgradnjom objekata i arhitekturom, možemo značajno doprinijeti u smanjivanju ekoloških posljedica te u ublažavanju negativnih posljedica klimatskih promjena. Određeni gradovi na obalnim područjima i na riječnim obalama tražit će značajne prilagodbe radi podizanja razine mora kako bi se zaštitili od čestih poplava, ili primjenu inovativnih rješenja u razvoju gradova radi njihove prilagodbe na nove okolnosti. Promjene temperature također zahtijevaju nove pristupe urbanom planiranju i izgradnji. Porast cijena energije otvara pitanje gdje i kako razviti gradove u budućnosti kako bi se bolje iskoristile sunčeva i ostala obnovljiva energija. Mjere za ublažavanje klimatskih promjena u urbanim područjima također će morati uključivati razmatranja o njihovim mogućim društvenim posljedicama; siromašniji dijelovi stanovništva biti će najviše pogođeni ovim procesom. Kako bi se podržale mjere za prilagodbu i ublažavanje, potrebne su akcije koje bi promijenile postojeće navike i prakse glede održive uporabe energije u urbanim područjima, pogotovo u prijevozu ljudi i izgradnji.

Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Finska, Francuska i Danska predstavile su svoje zanimljive nacionalne pristupe izazovima klimatskih promjena i konkretne mjere kako riješiti iste. Njihovo je iskustvo dokazalo potrebu integriranog pristupa, uključujući horizontalnu i vertikalnu suradnju uprave, javnih ustanova, gospodarstva i civilnog društva, radi izrade realnih i pouzdanih odgovora na klimatske promjene koji obuhvaćaju uzroke ali i posljedice te su prilagođeni specifičnim teritorijalnim okolnostima. Integrirani pristup razvoju urbanih područja u središtu je pozornosti u više država članica te je prepoznat kao važno sredstvo za stvaranje održivijih gradova u budućnosti. **Europska agencija za okoliš** naglasila je pitanje nekontroliranog širenja gradskih područja, koje, zajedno s obrascima pokretljivosti i povećanom uporabom automobila, prema njezinom mišljenju predstavlja glavni izazov za urbano planiranje u kontekstu klimatskih promjena. Tijekom diskusije, države članice i nositelji interesa također su obuhvatili slijedeće: korištenje različitih sredstava za prostorno i razvojno planiranje radi upravljanja razvojem s obzirom na klimatske promjene i radi poticanja odgovornog korištenja energije i ostalih izvora; izbjegavanje problema zagađenja okoliša putem integriranog razvoja prometa i naselja; poticanje ponovnog korištenja građevinskih zaliha i razvoja kvalitetno izgrađene okoline; razvoj kapaciteta u vještinama i vodstvu; širenje najboljih praksi, poticanje razmjene znanja i promicanje demonstracijskih projekata; poboljšavanje sustava upravljanja s obzirom na klimatske promjene; obrazovanje za održivi način života i podizanje svijesti za ispunjavanje dugotrajnih ciljeva za održivi urbani razvoj; korištenje pouzdanih dokaznih polja za razvoj politike i programa; podrška doprinosu urbanog planiranja konkurentnosti gradova u promjenjivim klimatskim uvjetima stvaranjem klimatski sklonih i kompaktnijih, te društveno i ekološki privlačnijih urbanih područja; postavljanje učinkovitih mjera kako bi se spriječio prijeteci gubitak konkurentnosti u specifičnim urbanim regijama; podrška (tehnološkoj) inovaciji s obzirom na zeleno tržište i klimatske promjene radi mogućeg poboljšanja lokalne konkurentnosti; te podrška ulaganju na temelju integriranih planova urbanog razvoja putem financijskih instrumenata Europske investicijske banke.

Glavni ravnatelji su:

- primili na znanje napredak provedbe Leipziške povelje i pružili podršku njezinoj daljnjoj primjeni, fokusirajući se na specifična područja poput klimatskih promjena i energetske učinkovitosti;
- naglasili ulogu Skupine za urbani razvoj kao foruma za razmjenu gledišta o urbanim izazovima i za izgradnju sveobuhvatnog općeg razumijevanja; također je naglašeno da bi se grupa trebala redovito sastajati radi praćenja i primjene Leipziške povelje;
- naglasili važnost poticanja suradnje, partnerstva i dijaloga između različitih nositelja interesa, uključujući predstavnike na različitim razinama i iz različitih sektora, s ciljem učinkovite i potpune provedbe Leipziške povelje;
- se suglasili da se daljnji koraci prema provedbi Leipziške povelje također mogu poduzeti na razini EU. Potrebno je vrednovati slijedeće korake radi unapređivanja provedbe Leipziške povelje i omogućiti praćenje. U tom pogledu, glavni su ravnatelji pozdravili namjere koje su izrazile naknadno predsjedajuće države (Francuska, Češka Republika i Švedska) kojima su se obvezale na nastavak aktivnosti s obzirom na provedbu Leipziške povelje. Također su pozdravile namjeru Francuske za nastavak primjene Leipziške povelje na temelju pokazatelja za definiranje održivih gradova.
- primili na znanje privremeno izvješće o Akciji 1.1. iz AP1 te pružili podršku nacrtanim prijedlozima za poboljšanje koordinacije između politika prostornog i urbanog razvoja i aktivnosti za daljnji rad i poboljšanje kvalitete;
- naglasili važnost vertikalne koordinacije, ulogu upravljanja teritorijem na više razina te ulogu razmjene iskustva radi primjene integriranog pristupa u prostornom i urbanom razvoju;
- pružili potporu načelu učenja i razmjene informacija na temelju studija slučaja;
- naglasili da je integrirani pristup urbanom razvoju najbolji način za borbu s izazovima klimatskih promjena, kad to podržavaju ostale nacionalne i lokalne politike i programi;
- naglasili da se diskusije moraju nastaviti radi dobivanja sveobuhvatnog pregleda razmjera posljedica i prijetnji koje proizlaze iz klimatskih promjena u urbanim područjima te razmjera mogućih mjera (urbanog) planiranja koje se moraju poticati, dok se najbolje prakse moraju prenositi što dalje.

POP RATNA DOGAĐANJA:

1.

Seminar o provedbi Alpske konvencije o „Održivoj gradnji u kontekstu prilagođavanja klimatskim promjenama u alpskom prostoru“¹, 29. do 30. svibnja 2008., Dobrovo, Slovenija

U sklopu svog programa predsjedanja Europskom Unijom, Slovenija je organizirala seminar o provedbi Alpske konvencije, Deklaracije o stanovništvu i kulturi i Deklaracije o klimatskim promjenama, s naglaskom na temi „Održiva gradnja u kontekstu prilagođavanja klimatskim promjenama u alpskom prostoru“. Cilj seminara bio je predstaviti specifičnosti alpskog prostora s obzirom na sprječavanje uzroka klimatskih promjena i na prilagođavanje tim promjenama, predstaviti prednosti i mogućnosti energetske učinkovite gradnje te naglasiti ulogu stanovništva i kulture u alpskom prostoru.

U izloženim slučajevima dobre prakse te tijekom diskusije, slijedeće su zamisli proizašle, bile naglašene ili zaključene:

- osim prirodnih uzroka klimatskih promjena, ove su promjene također posljedica našeg udobnog načina života koji zahtijeva sve više energije za grijanje i hlađenje zgrada, za promet i industriju, itd.;
- klimatske promjene nisu jednake u svim područjima, što zahtijeva različite pristupe u rješavanju izazova klimatskih promjena;
- značaj „tektonskih promjena u našim glavama i ponašanju“ ako uistinu želimo napraviti promjenu; mjere su skupe ali odgođeno djelovanje je također skupo i svakim danom sve opasnije;
- jedan od najučinkovitijih načina smanjenja potrošnje energije u alpskom prostoru jest energetske učinkovita izgradnja i provođenje energetske saniranja postojećih zgrada;
- važnost poreznih poticaja i financijske potpore od strane države i općina radi rješavanja tih pitanja;
- važnost upotrebe obnovljivih izvora energije, kao što je sunčeva energija, te korištenje građevinskog materijala regionalnog ili lokalnog podrijetla (drvo);
- važnost javne svijesti, informirane populacije, političke odgovornosti, promjena u ponašanju i novim vrijednosnim kriterijima;
- potreba za jednostavnim propisom koji bi se primijenio na lagan i učinkovit način;
- alpski prostor predstavlja važan gospodarski, ekološki i kulturni prostor te kao takav čini kulturni fenomen Europe;
- važnost poštivanja, očuvanja i podrške kulturnoj, lingvističkoj, zavičajnoj i arhitektonskoj raznolikosti, identitetu i ravnopravnosti specifičnih kultura;
- alpski bi se prostor trebao smatrati primjerom europske regije za uvođenje pravih mjera za osiguranje održive, energetske učinkovite gradnje;
- tradicionalna gradnja u alpskom prostoru, intervencije u prostoru, uzgoj i upotreba prirodnih resursa odražava više-milenijsku kulturu i nepisana pravila poštivanja prirodne ravnoteže i osnovne međuovisnosti ove ravnoteže;
- promicanje dobrih praksi kao poticaja i uzora za druge.

¹ http://www.mop.gov.si/en/presidency/calendar_of_events/alpine_convention_seminar

2.

Seminar ESPON 2013: „Teritorijalni izazovi i suradnja na širem području Europe“², 2. do 3. lipnja 2008., Portorož, Slovenija

Svrha seminara bila je razmijeniti znanje i podići svijest o dinamici teritorijalnog razvoja, kao i o održivom i ujednačenom teritorijalnom razvoju u Europskoj Uniji i susjednim zemljama.

Seminaru je prisustvovalo više od 130 sudionika, među njima tvorcima politika, profesionalci na razini EU, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, te znanstvenici. Na seminaru su pružene informacije o Programu ESPON 2013 kao i o trenutnim rezultatima i aktivnostima u zemljama članicama EU i susjednim zemljama, čime se potiče bolje uzajamno razumijevanje trendova, izazova i perspektiva s kojima se trebaju suočiti EU i susjedna područja. Predstavljena je upotreba ESPON-ovih rezultata u pripremi Teritorijalne agende EU. Diskutiralo se o mogućim sinergijama između različitih mreža, kao što su CEMAT (Konferencija ministara nadležnih za regionalni razvoj), programa za europsku teritorijalnu suradnju i ESPON. Na seminaru, susjedne su zemlje, tj. Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora i Srbija, izrazile svoju volju i potrebu za aktivnim sudjelovanjem u ESPON-u kako bi se olakšala izgradnja institucionalnih kapaciteta, stoga što ove zemlje prolaze kroz reforme u području teritorijalnog razvoja i politika. Dodatni rezultat poboljšane suradnje bilo bi stjecanje i usklađivanje podataka za zapadni Balkan koji trenutno nedostaju, a koji bi doprinijeli boljem razumijevanju teritorijalnih trendova, izazova i perspektiva u Jugoistočnoj Europi, kako je naznačeno u gore navedenom tekstu.

Seminar je poslužio kao platforma za stvaranje novih kontakata i sinergija, proširujući uključenost i umrežavanje oko Programa ESPON 2013.

3.

Europski forum za arhitektonske politike (EFAP): „Urbana regeneracija – prilagodavanje klimatskim promjenama“³; 15. do 17. lipnja 2008., Ljubljana, Slovenija

U sklopu programa predsjedanja Unijom i Tjedna arhitekture u Sloveniji (15. do 22. lipnja 2008.), Slovenija je bila domaćin međunarodnoj konferenciji Europskog foruma za arhitektonske politike, uz usredotočenje na temu „Urbana regeneracija – prilagodavanje klimatskim promjenama“. U tom se pogledu konferencija bavila pitanjima vezanim za urbani razvoj i upravljanje, urbanu regeneraciju, međugeneracijski i međukulturalni dijalog te vezom između starog i novog i ulogom arhitekture. Kao zaključak konferencije, Koordinacijsko tijelo Europskog foruma za arhitektonske politike podržalo je dokument „Završna deklaracija o urbanoj regeneraciji i klimatskim promjenama“, koji naglašava ulogu intergiranog urbanog planiranja i projektiranja te ulogu arhitekture u borbi protiv klimatskih promjena u urbanim područjima, u kontekstu održivog razvoja, kao odgovor na Leipzišku povelju o održivim europskim gradovima.

Kako suočeni s neizbježnim klimatskim promjenama, Europski forum za arhitektonske politike smatra da bi se odgovarajuća rješenja i odgovori morali uvrstiti u sve politike, razvojne planove i projekte. Prilagodbe gradova na promjenljivu klimu zahtijevaju mjere specifične za određeno područje kao i razvoj šire europske strateške politike. Gradovi moraju nastaviti funkcionirati na učinkovit, ekonomičan, društven i ekološki način, u isto vrijeme zadržavajući svoje individualne identitete i konkurentnost. Prilagodba klimatskim promjenama zahtijeva promjenu u pristupu projektiranja zgrada i vanjskih prostora kako bi se osiguralo da iste omogućuju visoku kvalitetu

² http://www.espon.eu/mmp/online/website/programme/1455/1779/index_EN.html

³ http://www.mop.gov.si/en/presidency/calendar_of_events/european_forum_for_architectural_policies/

života i radnih uvjeta u promjenljivom okolišu. Kvaliteta arhitekture od velikog je značaja svim članovima društva te je vrednovana od strane svakog pojedinca u društvu, stoga ona mora igrati središnju ulogu u koordiniranom odgovoru na klimatske promjene.

Stoga Europski forum za arhitektonske politike:

- poziva institucije EU da uzmu u obzir arhitektonsku dimenziju u svim politikama i mjerama EU za borbu protiv klimatskih promjena, te da ovo uključe u postojeće politike gdje je to moguće i prikladno;
- poziva Komisiju i sve države članice na pozivanje na pozitivan doprinos arhitekture teritorijalnoj koheziji EU i održivom razvoju kako bi bili sigurni da arhitektonska kvaliteta i, općenito govoreći, kvaliteta izgrađenog okoliša, dobije dostatnu pažnju u budućem razvoju ovih strategija;
- poziva institucije EU na omogućavanje odgovarajućih resursa za značajne istraživačke programe; poziva države članice i regionalne vlasti da u potpunosti iskoriste sadašnje razdoblje izrade programa strukturnih fondova i kohezijske politike EU za obnovu stanogradnje; te podržava akciju Europskog Parlamenta u traženju načina da se ovo proširi na sve države članice;
- traži od vlasti na svim razinama usvajanje integriranih i holističkih pristupa održivom urbanom razvoju, pogotovo u procesu poboljšanja kvalitete postojećeg fizičkog okruženja, te značajno smanjivanje ekoloških otisaka tih urbanih zajednica koje su pod njihovom kontrolom;
- poziva obrazovne ustanove početak rješavanja strategija prilagodbe i ublažavanja klimatskih promjena u njihovim obrazovnim programima, programima usavršavanja i stručnog osposobljavanja; te
- prepoznaje neophodnu ulogu civilnog društva u poboljšavanju kvalitete izgrađenog okruženja i postizanje promjene u individualnom i kolektivnom ponašanju.

6. Preporuke za zaključke glavnih ravnatelja dogovorene na sastanku o teritorijalnoj koheziji, 14. svibnja 2008. godine

Glavni ravnatelji su:

- primili na znanje Privremeno izvješće o napretku koje je izradilo slovensko predsjedništvo EU-a glede provedbe Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU;
- s jedne strane izrazili svoju uvjerenost u potrebu nastavka provedbe akcija u sklopu procesa teritorijalne kohezije, ali su izrazili i svoju zabrinutost glede uspostavljanja uspješne koordinacije između akcija kako bi se postigli rezultati na temelju zaključaka ministara;
- se suglasili oko potrebe dodatne detaljne diskusije u Mreži kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTTCP) kako bi se izradili pokazatelji za praćenje i vrednovanje provedbe AP1 i poduzele odluke glede odgovarajuće skupine pokazatelja;
- se suglasili oko izrade izvješća o napretku provedbe tijekom predsjedanja svake države;
- se suglasili oko ustroja internetskog portala kojeg je predložio Portugal, oko naziva domene i uporabe jezika. Dogovorili su se o daljnjoj upotrebi domene www.territorial-agenda.eu nakon što je bila uspješno prebačena iz Njemačke u Portugal. Engleski jezik koristit će se u privatnim dijelovima internetskog portala, dok je predviđeno da područje za javno korištenje bude višejezično. Portugal i zemlja predsjedatelj zadržat će englesku verziju dokumenata te će se države članice pobrinuti da na internetskom portalu budu prijevodi i na druge jezike;
- se suglasili da će poticanje aktivnosti komunikacije i podizanja svijesti biti omogućeno putem internetskog portala, provedbom individualnih postupaka i putem aktivnosti na nacionalnoj razini;
- pozdravili pripremljenost nositelja interesa za preuzimanje aktivne uloge u provedbi procesa Teritorijalne agende Europske Unije; te
- primili na znanje uvođenje novih akcija iz AP1 na temelju prijedloga Francuske, a čija je provedba planirana do 2009.

**Koordinacija između
teritorijalnog i urbanog razvoja**

Privremeno izvješće

**O provedbi Akcije 1.1. Prvog programa djelovanja za provedbu
Teritorijalne Agende Europske Unije:**

**„Izraditi i promicati smjernice i političke opcije u cilju poticanja koordinacije između
teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje
na razini EU i država članica“**

Svibanj, 2008.

Akcija 1.1.: „Izraditi i promicati smjernice i političke opcije u cilju poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje na razini EU i država članica“ započela je u siječnju 2008. godine te je njezino trajanje predviđeno do kraja 2008. godine. Ovo izvješće donosi privremene rezultate ove akcije te će biti predstavljeno na sastanku glavnih ravnatelja o urbanom razvoju i teritorijalnoj koheziji na Brdu 14. i 15. svibnja 2008., s ciljem procjene prijedloga za poticanje koordinacije i prijedloga za buduće aktivnosti. Završno izvješće predviđeno je za studeni 2008. te će se predstaviti u suradnji s francuskim predsjedništvom EU-a. Ovo privremeno izvješće opisuje radni proces tijekom poduzimanja aktivnosti iz ove akcije, predmet akcije i zauzeti pristup, te privremene rezultate za političke opcije poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u kontekstu Teritorijalne agende i Leipziške povelje na razini EU i država članica.

Informativni sažetak

Teritorijalni i urbani razvoj često se smatraju „dvjema stranama istoga novčića“, te su njihove komplementarnosti široko prihvaćene. Potreba za integracijom politika koje se bave teritorijalnim i urbanim razvojem posebno je bila naglašena u zaključcima neslužbenog ministarskog sastanka o urbanom razvoju i teritorijalnoj koheziji u svibnju 2007. godine na kojem su ministri izrazili „svoju čvrstu uvjerenost u potrebu politike urbanog i prostornog planiranja i razvoja...“

Iz tog je razloga cilj ove akcije pronaći načine za povećanje učinkovitosti politika koje se bave teritorijalnim i urbanim razvojem na razini država članica i EU putem koordiniranog djelovanja. Akcija 1.1. provodi se u sklopu Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1) s linijom djelovanja za provedbu Teritorijalne agende u područjima ovlasti ministara na razini EU i država članica (LA1). Partneri u provedbi akcije su slijedeći: Slovenija, koja je preuzela odgovornost za provedbu akcije, Francuska, Njemačka, Nizozemska, Norvška, Portugal, Švicarska, EUROCITIES te Europska Komisija. Osim spomenutih partnera, Malta, Španjolska i Velika Britanija također su dale svoj doprinos akciji putem studija slučaja. Partneri akcije osnovali su radnu skupinu za provedbu Akcije 1.1. (TG11).

Uzimajući u obzir različite institucionalne okvire i načine upravljanja država članica, *prijedlozi za unapređivanje teritorijalne i urbane koordinacije* na razini država članica mogu se oblikovati samo kao otvoreni skup mogućih političkih opcija. U svrhu ove akcije, ove opcije temeljile su se na studijama slučaja i njihovim procjenama s gledišta teritorijalne i urbane koordinacije te su bile nadopunjene *prijedlozima za daljnje aktivnosti na razini EU* radi jačanja teritorijalne i urbane koordinacije, što također proizlazi iz pregleda postojećih prijedloga za teritorijalnu i urbanu koordinaciju.

Sažetak prijedloga za poticanje koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja:

1. Nova sredstva upravljanja mogu unaprijediti primjenu integriranih pristupa planiranju kroz više razina i iznad postojećih institucionalnih okvira. Mogu se također uspostaviti novi oblici partnerstva s jasno definiranim organizacijskim strukturama, povezujući faze planiranja i provedbe.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Uspostaviti platformu za primjere teritorijalne i urbane koordinacije

2. Strateški, fleksibilni pristupi planiranju mogu se primijeniti za rješavanje dinamike prostornih fenomena na svim razinama, upotpunjujući manje fleksibilne pristupe planiranju uporabe zemljišta. Proces planiranja mogu se koristiti za stvaranje zajedničke svijesti o ključnim izazovima i razvojnim prioritetima na različitim razinama.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Osmisliti smjernice za uspostavljanje razvojnih strategija namijenjenih skupnom radu

3. Izgradnja kapaciteta, uključujući opća znanja za održive zajednice, potrebna je za uspješno funkcioniranje novih oblika partnerstva. Snažno vodstvo ključni je element uspješne koordinacije kroz različite razine.

4. Suradnja između relevantnih sudionika i različitih razina planiranja mora se temeljiti na kompatibilnim interesima, također uzimajući u obzir potencijalno različite interese raznih sudionika.
5. Participativni pristupi „odozdo prema gore“ općenito imaju bolje izgleda za stvaranje uspješnih strategija i planova stoga što mogu osigurati širi udio u rezultatima i bolju javnu prihvaćenost. No, inicijative „od vrha prema dolje“ presudne su za poticanje koordinacije i za postavljanje odgovarajućih okvirnih uvjeta.
6. Inovativni kombinirani pojmovi mogu biti vrlo vrijedni za poticanje koordinacije između razina kad se smatraju sredstvima za planiranje.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Osmisliti novi zajedničku razvojnu ideju.

7. Redovito ažuriranje o napretku zajedničkih ciljeva korištenjem zajednički dogovorenog sustava pokazatelja moralo bi pomoći u održavanju partnerstva.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Povećati aktivnosti prema razvijanju buduće zajedničke platforme podataka.

8. Dokumenti na razini Europske Unije mogli bi izričito prepoznati važnost tema teritorijalne i urbane koordinacije.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Međusobno povezivanje ciljeva Teritorijalne agende i Leipziške povelje

Osim prijedloga za poticanje koordinacije, ključni rezultat Akcije 1.1. također predstavljaju same studije slučaja, kako su iste omogućile razmjenu iskustava i stvaranje općeg razumijevanja s obzirom na teritorijalnu i urbanu koordinaciju. Partneri u TG11, kao i Malta, Španjolska i Ujedinjeno Kraljevstvo, do sad su predstavili 16 tema studija slučaja koje se odnose na svih šest teritorijalnih prioriteta Teritorijalne agende i na nekoliko strategija za djelovanje predstavljenih u Leipziškoj povelji.

Akcija 1.1. Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU: Izraditi i promicati političke opcije u cilju poticanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende i Leipziške povelje na razini EU i država članica

1. Osnovni podatci

Prvi Program djelovanja označio je daljnji korak u procesu koji je, uzdajući se u iskustva s ESDP-om i CEMAT-om, započeo u Rotterdamu 2004. godine, gdje je dogovorena politika teritorijalnog razvoja radi boljeg vrednovanja perspektiva Europske Unije. Godine 2005., u Luksemburgu su prihvaćeni teritorijalni prioriteti i formuliranje stručnog izvješća o „Teritorijalnom stanju i izgledima Europske Unije“, što je stvorilo temelj za Teritorijalnu agendu Europske Unije koja je dogovorena na neslužbenom ministarskom sastanku u Leipzigu u svibnju 2007. za vrijeme njemačkog predsjedanja EU. Kako bi se primijenila Teritorijalna agenda, na neslužbenom ministarskom sastanku na Azorskim otocima za vrijeme portugalskog predsjedanja prihvaćen je Prvi program djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU (AP1).

Akcija se provodi u okviru AP1. Ona sačinjava dio načela Područja djelovanja 1. u AP1 koje je usmjereno na provedbu Teritorijalne agende na područjima ovlasti ministara na razini Europske Unije i država članica te se izravno odnosi na teritorijalne prioritete navedene u 3. dijelu Teritorijalne agende.

2. Misija i ciljevi

Teritorijalna agenda EU te Prvi program djelovanja potvrđuju da politika integriranog urbanog razvoja i politika teritorijalne kohezije jednako pridonose provedbi misije za održivi razvoj. Poboljšana koordinacija između dviju politika može u ovome smislu doprinijeti većim sinergijama i boljoj provedbi zajedničkih ciljeva.

Misija ove akcije stoga je pronaći načine za poboljšanje učinkovitosti politika koje se bave teritorijalnim i urbanim razvojem na razinama država članica i EU putem koordiniranog djelovanja. Postizanje ciljeva održivog i policentričnog razvoja kao i rješavanje razvojnih izazova poput demografije, klimatskih promjena i drugih, što je također prihvaćeno u Teritorijalnoj agendi, može biti učinkovitije putem koordiniranog djelovanja.

Cilj ove akcije jest predložiti mogućnosti za koordinaciju između između teritorijalnog i urbanog razvoja na razinama država članica i EU.

3. Radni proces

- Partnerstvo

Slovenija je preuzela odgovornost za provedbu akcije. Partneri u provedbi akcije također su Francuska, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Portugal, Švicarska, EUROCIITIES te Europska Komisija. Spomenuti partneri osnovali su radnu skupinu Akcije 1.1. (TG11).

Slovenija obavlja svoju zadaću izradom dokumenata za diskusiju na sastancima TG11 kao i na sastancima Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCCP) i Skupine za urbani

razvoj (UDG), te koordiniranjem aktivnosti među partnerima koji djeluju u ovoj akciji. Svi partneri su svojim sudjelovanjem pomogli u radu TG11 na radnim sastancima kao i davanjem prijedloga i komentara u radnim dokumentima, dok je većina partnera također doprinijela provedbi akcije putem studija slučaja. Malta, Španjolska i Ujedinjeno Kraljevstvo također su pomogle u provedbi akcije ustupanjem studija slučaja iako nisu partneri u TG11.

Slovensko predsjedništvo EU-a omogućilo je diskusiju o radnim rezultatima akcije na dva sastanka Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCCP) te na jednom sastanku Skupine za urbani razvoj (UDG). Također su poduzeti prvi koraci za osiguravanje koordinacije s ostalim akcijama iz AP1 na kojima se već počelo raditi.

- Radni proces

Djelovanje u radnoj skupini Akcije 1.1. do sad je uključivalo sudjelovanje na dva radna sastanka skupine, na kojem se razgovaralo o okvirima dokumenata za diskusiju kao i dokumentima pripremljenim za sastanke Mreže kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCCP) i Skupine za urbani razvoj (UDG).

Do sad se unutar TG11 razgovaralo o četiri dokumenta za raspravu. Na temelju dokumenata za raspravu i djelovanja TG11, dva radna dokumenta (WP1 i WP2) izrađena su za prezentaciju i diskusiju unutar NTCCP-a i UDG-a. Dodatni dokument za raspravu pripremljen je za sastanak UDG-a u ožujku s namjerom uvođenja pitanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja koje proizlazi iz Prvog programa djelovanja za provedbu Teritorijalne agende EU.

Osim diskusije i radnih dokumenata, predviđeno je da ova akcija bude popraćena s dva izvješća. Privremeno izvješće predstavlja pozadinu, opis zauzetog pristupa kao i prve prijedloge za poboljšanu teritorijalno-urbanu koordinaciju. Prezentacija tog izvješća planirana je za sastanak Generalne direkcije tijekom slovenskog predsjedanja na Brdu u svibnju 2008. Predstavljanje završnog izvješća planirano je za slijedeći sastanak Generalne direkcije u dogovoru s francuskim predsjedništvom EU-a. Planira se da će se političko izvješće o glavnim rezultatima akcije uzeti u obzir u zaključcima slijedećeg neslužbenog ministarskog sastanka u studenom 2008. godine u koordinaciji s francuskim predsjedništvom EU-a.

Akcija 1.1. provodi se u sklopu provedbe AP1, no s obzirom na sadržaj akcije, o napretku Akcije 1.1. također se diskutiralo na sastanku Skupine za urbani razvoj te se u obzir uzela povratna informacija. Privremeno izvješće biti će predstavljeno na sastanku Generalne direkcije o teritorijalnoj koheziji kao i na sastanku Generalne direkcije o politici urbanog razvoja.

- Koordiniranje s ostalim akcijama

Akcija bi se morala posebno koordinirati s drugim akcijama iz LA1 i LA2. Koordiniranje je počelo putem razmjene informacija s onim akcijama koje su već bile započele. Već je održana prva razmjena mišljenja i radnog materijala između partnera zaduženih za provedbu Akcija 1.1a i 2.2. Također se s predstavnicima odgovornih partnera razgovaralo o prvim zamislima o mogućem koordiniranju s nekom od podakcija iz Akcije 2.4.. Do sad su glavne prepreke koordiniranja sa srodnim akcijama bile razlike u rasporedima, stoga što neke akcije tek počinju ili još nisu započele. Daljnje koordiniranje predviđa se za drugu polovicu 2008. godine.

- Priopćavanje

Aktivnosti priopćavanja do sad su se ograničavale na političku zajednicu u okvirima teritorijalne kohezije i urbanog razvoja na razinama država članica i EU, pogotovo u Mreži kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTTCP) i Skupini za urbani razvoj (UDG). Na sastancima NTCCP-a u veljači i ožujku 2008. godine predstavljena su dva radna dokumenta o kojima se i diskutiralo, a na sastanku UDG-a u ožujku 2008. predstavljen je i poseban dokument za raspravu o teritorijalno-urbanoj koordinaciji o kojem se i diskutiralo.

Uspostavljena je internetska veza⁴ koja vodi do glavnih dokumenata Akcije 1.1., a koji su dostupna na stranici slovenskog Ministarstva za okoliš i prostorno planiranje pritiskom na slovensko predsjedništvo EU-a. Sve studije slučaja koje su trenutno u svojim radnim verzijama, također su objavljene na ovoj stranici.

U sklopu aktivnosti Akcije 1.1., Slovenija će u ranu jesen 2008. organizirati radionicu otvorenu za mreže NTTCP-a i UDG-a. Svrha radionice bit će stvaranje prilike za diskusiju o rezultatima procjene studija slučaja što će omogućiti razmjenu iskustava i istraživanje daljnjih potreba za koordinacijom i srodnim aktivnostima na razini EU. Rezultati s radionice također će služiti kao sredstvo za izradu završnog izvješća akcije. Predviđa se i objava rezultata akcije i studija slučaja.

4. Uvod u problematiku i opis pristupa

- Potreba za teritorijalno-urbanom koordinacijom

Teritorijalni i urbani razvoj slijede iste opće ciljeve ali na različitim razinama planiranja, te su njihove komplementarnosti široko prihvaćene. Ovo je već bilo naglašeno u Perspektivi europskog prostornog razvoja (ESDP) koja promiče komplementarnosti i suradnju između gradova i regija. Većina njezinih prvih smjernica za prostorni razvoj, koje se odnose na policentrični prostorni razvoj i novo urbano-ruralno partnerstvo, tako se odnose na način kako osigurati ove komplementarnosti.

Potreba za integriranjem politika koje se bave teritorijalnim i urbanim razvojem kasnije je naročito naglašena u zaključcima neslužbenog ministarskog sastanka o urbanom razvoju i teritorijalnoj koheziji u Leipzigu u svibnju 2007. godine, na kojemu su ministri izrazili „svoju čvrstu uvjerenost u *potrebu integrirane politike urbanog i prostornog planiranja i razvoja* kako bi se ostvario značajan doprinos u poboljšavanju položaja europskih građana i poslovanja u njihovom neposrednom društvenom, kulturnom, ekološkom i ekonomskom okruženju.“ K tome, ministri su se također „suglasili oko *pokretanja političke debate u svojim državama glede načina pronalaska sinergije između prioriteta Teritorijalne agende EU i Leipziške povelje o održivim europskim gradovima* kao i glede načina integracije urbanih i teritorijalnih značajki Strateških smjernica zajednice u politike nacionalnog, regionalnog i urbanog razvoja.“ Nadalje, također su „*naglasili potrebu za jačanjem...razmjene iskustva u svrhu integrirane politike za gradove i regije*“.

Teritorijalna agenda EU i Leipziška povelja o održivim europskim gradovima već poduzimaju prve korake prema koordinaciji između politika teritorijalne kohezije i urbanog razvoja,

⁴ http://www.mop.gov.si/en/presidency/territorial_cohesion_and_urban_development/territorial_cohesion/ap1_la1_action_11/

pozivajući se jedna na drugu. Teritorijalna agenda poziva se na Leipzišku povelju kao na dokument koji „nadopunjuje problematiku kojom se bavi Teritorijalna agenda jer ukazuje na politiku integriranog urbanog razvoja kao na zadatak s europskom dimenzijom“. Potom zaključuje da svojom međusobnom komplementarnošću, dvije politike (politika integriranog urbanog razvoja i politika teritorijalne kohezije) stoga „dopunjuju jedna drugu u pomaganju provedbe ciljeva održivog razvoja“. U Leipziškoj povelji ministri su izjavili da „pozdravljaju izjave i preporuke navedene u Teritorijalnoj agendi Europske Unije kao i rad europskih institucija koje promiču integrirani pogled na urbanu problematiku“.

Potom je pitanje koordinacije nastavljeno putem provedbe Teritorijalne agende Prvim programom djelovanja za provedbu TA EU, čime se pokrenula akcija za davanje prijedloga za bolju koordinaciju između teritorijalnog i urbanog razvoja u kontekstu oba dokumenta – Akcija 1.1. U zaključcima donesenim na neslužbenom sastanku ministara o teritorijalnoj koheziji i regionalnoj politici u Ponta Delgadi, na Azorskim otocima, u studenom 2007. godine, ministri nadležni za teritorijalnu koheziju ponovno su potvrdili „važnost suradnje, u granicama svojih sredstava i nadležnosti, s ministrima odgovornim za urbani razvoj radi *bolje integracije prostornog i urbanog razvoja, uzimajući u obzir teritorijalnu raznolikost i princip supsidijarnosti*, radi poboljšanja društvenih, gospodarskih, kulturnih i ekoloških uvjeta u Europskoj Uniji i državama članicama“.

Slična je poruka upućena u veljači 2008. od strane Europskog Parlamenta u Rezoluciji o „Nastavku Teritorijalne agende i Leipziške povelje – prema europskom programu djelovanja za prostorni razvoj i teritorijalnu koheziju“⁵. Rezolucija izričito naglašava „važnost poboljšavanja koordinacije između Teritorijalne agende i Leipziške povelje“ te pozdravlja inicijativu za izradu i razvijanje mjera „kako bi se poboljšala koordinacija između prostornog i urbanog razvoja radi *daljnjeg međusobnog povezivanja ciljeva Teritorijalne agende i Leipziške povelje*“.

U skladu s namjerama Prvog programa djelovanja, djelokrug teritorijalnog razvoja za potrebe ove akcije vezan je za djelokrug Teritorijalne agende EU, dok je djelokrug urbanog razvoja na sličan način vezan za djelokrug Leipziške povelje o održivim europskim gradovima.

- Ključna pitanja Teritorijalne agende i Leipziške povelje glede rješavanja koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja

Oba dokumenta, i Teritorijalna agenda i Leipziška povelja, priznaju održivi razvoj kao ključni opći cilj te naglašavaju važnost kulturne dimenzije i identiteta u teritorijalnom i urbanom okviru. Oba dokumenta također ponovno potvrđuju zajednički cilj, a to je uravnoteženi i policentrični urbani sustav. No, postoje također značajne razlike između ova dva dokumenta koje definiraju trenutno stanje politika teritorijalnog i urbanog razvoja u EU.

Kako je ukratko obrazloženo u studiji o regionalnom razvoju za Odbor Europskog Parlamenta⁵, Leipziška se povelja temelji na nizu dokumenata i akcija počevši od Zelene knjige Europske Komisije o urbanom razvoju iz 1990. godine. Leipziška povelja naglašava važnost gradova u oblikovanju budućih politika EU. Njezina važnost ponajviše proizlazi iz obveze ministara za početak diskusije u njihovim zemljama o tome kako se urbana dimenzija može integrirati na različitim političkim razinama. Ona poziva na veću upotrebu integriranih pristupa politici urbanog razvoja.

⁵ Nastavak Teritorijalne agende i Leipziške povelje – prema europskom programu djelovanja za prostorni razvoj i teritorijalnu koheziju, ad-hoc bilješka, Europski Parlament, Brisel, 2007.

Teritorijalna agenda se također temelji na ranijim političkim dokumentima, od kojih je najviše utjecaja imala Perspektiva o europskom prostornom razvoju (ESDP), usvojena 1999. godine. Sagledavanjem političkog procesa postaje očito da korijeni Teritorijalne agende leže u ESDP-u, a također je jasno da se Teritorijalna agenda razvila kako bi ujedinila teme iz Lisabonske strategije s ostalim izazovima kao što su klimatske promjene. Kako je razmatrano u studiji za Europski Parlament, najznačajniji je prijelaz od „laganih“ briga do bavljenja konkurentnošću. Ovo predstavlja paradigmatički pomak u europskoj regionalnoj politici od tradicionalne strategije koja je bila usredotočena na strukturno slabe regije ili regije s manjom ekonomskom moći prema usredotočenosti na razvoj povoljnih prilika i potencijala neke regije.⁶

Nazivi teritorijalnog i urbanog razvoja mogu se shvatiti na temelju tema oba dokumenta. Teritorijalna agenda bavi se svim tipovima regija i usredotočuje se na njihov međudnos te na ulogu određenih vrsta područja (primjerice obalne zone, planinska područja, itd.) unutar tih regija. Stoga se usredotočuje na šire aspekte prostornog razvoja, pokrivajući čitav teritorij EU. Također obuhvaća izazov koordinacije politika EU i država članica s obzirom na njihove prostorne utjecaje.

Za razliku od Teritorijalne agende, Leipziška se povelja bavi jednom specifičnom no ipak vrlo važnom vrstom teritorija – gradovima i urbanim područjima – te se usredotočuje na pitanja vezana uz ove teritorije. Pitanje supsidijarnosti ključno je pitanje s obzirom na politike EU vezane uz gradove. Također se uzima u obzir da su teritorijalne politike posebice vidljive u urbanim područjima. No, kako je zabilježeno u studiji Europskog Parlamenta, postoje značajne razlike u mišljenjima glede pitanja treba li se i na koji način EU „umiješati“ u ovo političko područje.

Unutar šireg teritorijalnog fokusa Teritorijalne agende, smatra se da gradovi igraju ključnu ulogu u uravnoteženom prostornom razvoju EU. Mnoge značajke karakteristične za urbana područja također su važne za ostale vrste područja, poput ruralnih područja ili regija. Usprkos tome, potrebna je specifična usredotočenost na gradove s obzirom da većina populacije EU obitava u urbanim područjima te da se ta područja suočavaju s ozbiljnim problemima poput urbanog propadanja, slabljenja industrije, prenaseljenosti, neodrživih prometnih sustava, loše kvalitete stambenih objekata, oštećenih nesigurnih zgrada i zagađenog tla te nekontroliranog širenja urbanih područja.

Ključna pitanja Teritorijalne agende mogu se se prepoznati u boljem iskorištavanju specifičnih teritorijalnih potencijala europskih regija te učinkovitijoj transeuropskoj teritorijalnoj integraciji, dok bismo trebali bolje razmotriti politiku integriranog urbanog razvoja i rješavanje specifičnih problema vezanih uz propadajuća urbana područja kao *ključna pitanja Leipziške povelje*.

Zajednički ciljevi oba dokumenta mogu se sažeti u tri glavne točke:

- povećavanje učinkovitosti politika teritorijalnog i urbanog razvoja
- provedba ciljeva policentričnog održivog razvoja

⁶ Nastavak aktivnosti Teritorijalne agende i Leipziške povelje: prema Europskom programu djelovanja za prostorni razvoj i teritorijalnu koheziju, ad-hoc bilješka, Europski Parlament, Brisel, 2007.

- Rješavanje razvojnih izazova

Prioriteti iz Teritorijalne agende i strategije iz Leipziške povelje moraju se uzeti u obzir pri rješavanju koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja.

6 Prioriteta Teritorijalne agende:

1. Ojačati policentrični razvoj i inovacije putem umrežavanja gradskih područja i gradova
2. Novi oblici partnerstva i teritorijalnog upravljanja između ruralnih i urbanih područja
3. Promicanje regionalnih clustera konkurentnosti i inovacije u Europi
4. Jačanje i širenje transeuropskih mreža
5. Transeuropsko upravljanje rizicima uključujući posljedice klimatskih promjena
6. Jačanje ekoloških struktura i kulturnih resursa kao dodane vrijednosti razvoja

Kratak prikaz strategija za djelovanje iz Leipziške strategije:

I Bolje iskorištavanje integriranih pristupa politici urbanog razvoja

- Projektiranje i osiguravanje visokokvalitetnih javnih prostora
- Modernizacija infrastrukturnih mreža i poboljšavanje energetske učinkovitosti
- Proaktivne inovacijske i obrazovne politike

II Posebno obraćanje pozornosti zapuštenim naseljima u kontekstu grada kao cjeline

- Slijediti strategije za unapređivanje fizičkog okoliša
- Jačati lokalno gospodarstvo i politiku lokalnog tržišta rada
- Proaktivne politike obrazovanja i usavršavanja za djecu i mladež
- Promicanje učinkovitog i pristupačnog urbanog prijevoza

I kao zadnje, no ne i konačno, važno je spomenuti da oba dokumenta obuhvaćaju pitanja koja imaju važnu ulogu u postizanju ciljeva Lisabonske strategije. Teritorijalna agenda opisuje svoj doprinos u ostvarivanju ciljeva iz Lisabona i Göteborga svojom ulogom u „održivom gospodarskom rastu i stvaranju poslova kao i društvenom i ekološkom razvoju“. Ovaj se doprinos može rezimirati iskorištavanjem endogenih potencijala nekog područja (uključujući prirodne i kulturne vrijednosti), promicanjem integracije i povezanosti nekog područja s ostalim područjima koja su važna za njegov razvoj, te upravljanjem teritorijem (poticanjem horizontalne i vertikalne političke suvislosti). Leipziška povelja naglašava ključnu ulogu gradova u postizanju ciljeva Lisabonske strategije te u skladu s time, i značaj društvene ravnoteže, kulturne raznolikosti i visoku kvalitetu životnog okoliša.

- Zauzeti pristup

Koordinacija između teritorijalnog i urbanog razvoja višeslojno je pitanje koje se bavi razinama politike i upravljanja, ovo posljednje uključuje također procese planiranja i instrumente za provedbu. U tijeku akcije, pitanje koordinacije je do određene mjere ponovno definirano, općenito se baveći pitanjem koordiniranja razvoja između različitih prostornih razina.

Uzimajući u obzir različite institucionalne okvire i načine upravljanja država članica, prijedlozi za poboljšanje teritorijalno—urbane koordinacije na razini država članica mogu se formulirati jedino kao otvoreni skup mogućih političkih opcija. U svrhu ovog djelovanja, ovi prijedlozi

proizlaze prvenstveno iz studija slučaja i njihovog vrednovanja s gledišta teritorijalno-urbane koordinacije.

Ovi prijedlozi nadopunjeni su *prijedlozima za daljnje aktivnosti na razini EU* za jačanje teritorijalno-urbane koordinacije. Oni također s jedne strane proizlaze iz vrednovanja studija slučaja, ali s druge strane nadopunjenju i s nekoliko drugih izvora potrebnih za dodavanje EU političke dimenzije prijedlozima. Ovo uključuje političke dokumente na EU razini, kao što su zaključci na neslužbenom sastanku ministara ili rezolucije Europskog Parlamenta, kao i relevantne studije koje pokrivaju čitavo područje EU, kao što su ESPON projekti. K tome, napredak ovog djelovanja također je omogućio važno obrazovno iskustvo koje bi moglo imati utjecaja na prijedloge za poboljšanu teritorijalno-urbanu koordinaciju.

1. STUDIJE SLUČAJA

Kao prvi korak u točnom određivanju mogućnosti za poboljšanje koordinacije teritorijalnog i urbanog razvoja, razrađene su studije slučaja koje predstavljaju primjere takve koordinacije. Svrha studija slučaja jest prikazati konkretne primjere teritorijalnog i urbanog razvoja i vrednovati ih s gledišta teritorijalno-urbane koordinacije. Najprije se odredio skup kriterija kako bi se odabrali slučajevi, a zatim kako bi se isti vrednovali. Analiza studija slučaja bila je *glavni izvor za prijedloge za poboljšavanje teritorijalno-urbane koordinacije*.

Uzevši u obzir svrhu Područje djelovanja 1. Akcije 1. iz AP1, koja se izravno bavi teritorijalnim prioritetima Teritorijalne agende, odlučilo se povezati teme studija slučajeva sa *šest prioriteta Teritorijalne agende*. Ovo razmatranje dodalo je ključni kriterij za odabir studija slučaja i ograničilo je područje mogućih tema. Različite studije slučaja bave se različitim prioritetima, tako da je na kraju razmotreno svih šest teritorijalnih prioriteta. U isto vrijeme, svaka od studija slučaja također se pozvala na prioritete ili strategije za djelovanje iz Leipziške povelje. Ovo je posebice važno s gledišta teritorijalno-urbane koordinacije, jer bi se tako stvorila veza između ova dva politička dokumenta.

Teme studija slučaja mogu biti pitanja od zajedničkog interesa za teritorijalni i urbani razvoj, ili posebna područja ili stupnjevi gdje se teritorijalni i urbani razvoj preklapaju. Pitanja od zajedničkog interesa mogu primjerice uključivati prilagodbu klimatskim promjenama, utjecaje demografskih promjena i migracija te učinkovite prometne mreže. Posebna područja gdje se razine teritorijalnog i urbanog razvoja preklapaju mogla bi biti područja visoke gustoće naseljenosti koja istovremeno imaju mnoge prirodne kvalitete (kao što su obalna područja ili doline u planinskim područjima). Preklapanje se može također pojaviti na posebnom stupnju koje nadilazi sam grad ali ne obuhvaća čitavu regiju; primjeri mogu uključivati funkcionalna urbana područja, područja dnevne migracije i gradske regije.

K tome, studije slučaja morale su predstaviti već od prije postojeće primjere koordinacije teritorijalnog i urbanog razvoja, tako da se iz njih već mogu izvući neke pouke i radi ograničenog vremenskog okvira za djelovanje.

Kriteriji za odabir studija slučaja bili su slijedeći:

- *Teme studija slučaja vezane su uz teritorijalne prioritete Teritorijalne agende EU.*

Šest prioriteta Teritorijalne agende predstavljaju najrelevantniji tematski okvir za studije slučaja. Svaka studija slučaja vezana je uz različiti skup prioriteta, tako da se rješava svih šest prioriteta i

osigurano je minimalno preklapanje između tema studija slučaja. U svakoj studiji slučaja također je naglašeno pozivanje na jednu ili više strategija za djelovanje iz Leipziške povelje.

- *Teme studija slučaja obrađuju teritorijalno-urbanu koordinaciju.*

Kako je na početku spomenuto, odabrane teme studija slučaja trebale bi predstavljati primjere koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja. Primjeri obrađuju razvojna pitanja koja su zajednička razinama teritorijalnog i urbanog razvoja, poput prilagodbe klimatskim promjenama, utjecaja demografskih promjena i migracija ili učinkovitih prometnih mreža.

- *Studije slučaja moraju predstavljati postojeće primjere iz teritorijalnog i urbanog razvoja.*

Naglašavanje postojećih primjera je s jedne strane praktično jer bi se time trebala omogućiti procjena studija slučaja bez previše dodatnog posla. No s druge strane, moguće je procijeniti samo nešto što već postoji, tako je analiza provedbe moguća samo u onim slučajevima gdje već postoji neki službeni (ili neslužbeni) plan, strategija, politika ili instrument. U srži svake teme studije slučaja stoga postoji neki takav plan, strategija, politika ili drugi instrument.

II PROCJENA STUDIJA SLUČAJA

Uzimajući u obzir širog opseg mogućnosti za rješavanje teritorijalno-urbane koordinacije, jedan od načina jest izraditi određena opća pitanja politika i planova koji se stalno ponovno javljaju na obje razvojne razine. Ona su posebice karakterizirana *integriranim pristupom* koji se bavi različitim sektorima i upravnim razinama, uključujući niz različitih nositelja interesa, pri rješavanju razvojnih izazova. Dvije se glavne faze mogu tipično odrediti prilikom promicanja integriranog pristupa u razvoju. Dok prva služi za razradu strategije, politike, plana ili drugog instrumenta, druga strukturira proces provedbe takve strategije, politike ili plana. Prva se uglavnom bavi procesom planiranja dok se druga prvenstveno bavi instrumentima za provedbu.

Stoga, procjena tema za koordinaciju između teritorijalnog i urbanog razvoja predstavljenih u studijama slučaja temelji se na:

- *procesu planiranja:* proces planiranja koji teži integriranom pristupu najočitije je zajedničko svojstvo politika i planova koji se bave razinama teritorijalnog i urbanog razvoja. Također se snažno promiče putem Teritorijalne agende i Leipziške povelje, jer predstavlja sveobuhvatan i otvoreni proces koji nudi mnogo mogućnosti za koordiniranje. Procjena koja je usredotočena na vrste procesa, na uključene nositelje interesa, vremensku koordinaciju između unutar samih procesa i u odnosu na šire procese, te na odgovarajuća sredstva za olakšavanje raznih procesa;
- *instrumenti za provedbu:* ovi su instrumenti nužni za provedbu teritorijalnog i urbanog razvoja. Procjena koja je usredotočena na vrste i uloge različitih instrumenata, na nositelje interesa koji su uključeni u provedbu te na odnose prema instrumentima za provedbu na drugim razinama.

Jedanaest zemalja i ostali nositelji interesa predložili su ukupno 16 tema studija slučaja, od čega je 12 procjena studija slučaja dovršeno za pripremu ovog izvješća. One su slijedeće:

- Urbana dimenzija međunarodne dostupnosti – EUROCITIES
- Politike za podršku clusterima u Lyonu, Francuska – EUROCITIES
- Rennes-Metropole: „grad arhipelag“ – Francuska
- Nürnberg: Europska metropolitanska regija – Njemačka
- Akcijski plan za Cottoneru – Malta
- Rotterdamska klimatska inicijativa – Nizozemska
- Leidsche Rijn, Utrecht – Nizozemska
- „Nisjelandet“ – Norveška
- Raspoređeni poslovni inkubatori – Norveška
- Program za upravljanje obalnim područjem – Slovenija
- Područje srednje Asturije – Španjolska
- Sjeverni način – Ujedinjeno Kraljevstvo

Studije slučaja naglasile su važnost upravljanja na više razina za teritorijalno-urbanu koordinaciju te načine omogućavanja učinkovite koordinacije između različitih razvojnih razina, koje mogu biti ili između lokalnih i manje lokalnih razina, između unutar-urbanih razina i razina šireg gradskog područja ili između lokalnih i europskih razina. Sad postaje jasnije nego ikad da funkcionalna razina sve više dobiva na važnosti umjesto upravne razine, postajući akcijskim područjem za neslužbeno planiranje.

III KRATAK PREGLED POSTOJEĆIH PRIJEDLOGA ZA TERITORIJALNO-URBANU KOORDINACIJU

Kako bi se prijedlozima koji proizlaze iz studija slučaja dodala dimenzija EU politike, također je formuliran kratak pregled postojećih prijedloga za teritorijalno-urbanu koordinaciju iz političkih dokumenata na razini EU te relevantnih studija širom EU. Zaključci s neslužbenog sastanka ministara u Leipzigu i na Azorskim otocima predstavljaju dva ključna politička dokumenta važna za teritorijalno-urbanu koordinaciju, naglašavajući potrebu za teritorijalno-urbanom koordinacijom. Osim tih zaključaka, vrijedan izvor također predstavlja rezolucija Europskog Parlamenta o nastavku Teritorijalne agende i Leipziške povelje. Među relevantnim studijama širom EU, važnim izvorima za ovaj kratak pregled pokazali su se i ESPON projekti 1.1.1. (Policentričnost), 1.2.1. (Urbano-ruralno), 1.4.1. (SMESTO), 1.4.3. (Urbane funkcije) i 2.3.2. (Upravljanje) kao i Izvješće urbane revizije o stanju europskih gradova. Glavne točke koje proizlaze iz ovog pregleda ukratko su sažete u slijedećem tekstu:

- Važan naglasak je u nekoliko prijedloga stavljen na međusobno povezivanje ciljeva Teritorijalne agende i Leipziške povelje. Potrebna je politička debata u državama članicama o ovoj tematici. Također je aktualan prijedlog za integraciju politika prostornog i urbanog razvoja, uzimajući u obzir teritorijalnu raznolikost i princip supsidijarnosti.
- Još jedan prijedlog koji se stalno spominje jest promicanje kolaborativnih razvojnih strategija, pružanje podrške vezama među gradovima kao i među urbanim i ruralnim područjima te međugradsko upravljanje i suradnja. Instrumenti za teritorijalnu suradnju EU smatraju se sredstvom za razvoj umrežavanja, razvoj zajedničkih strategija koje pokrivaju nekoliko gradova (također i preko granice) te za širenje tema „dobre prakse“ između gradskih regija koje su u središtu ideje policentričnog razvoja.
- Još jedno važno pitanje nedostatak je paneuropske definicije funkcionalnih područja ili područja s kojih se putuje na posao. Predlaže se razrada ove definicije kao i prikupljanje

podataka na ovoj teritorijalnoj razini. Relevantni podatci mogu u ovome smislu pružiti dobar temelj za pomicanje referentnog okvira za gradove s regionalnih i nacionalnih razina na transnacionalne i europske razine.

- Naglašeno je da postoji potreba za olakšavanjem razmjene metoda i postignuća lokalnog upravljanja. Predlaže se dokumentiranje konkretnih primjera prednosti ali i uskih grla pri suradnji na regionalnim i podregionalnim razinama kao i pri međugradskoj suradnji. Razmjena iskustava se također spominje kao jedno od sredstava za integriranje politika prostornog i urbanog razvoja.

5. Rezultati privremenog izvješća

- Prijedlozi za poboljšavanje teritorijalno-urbane koordinacije

Studije slučaja predstavljaju temelj za političke opcije koje su rezultat djelovanja, posebice na razini država članica. Prilikom njihove razrade, postalo je očito da se neke pouke vezane uz teritorijalno-urbanu koordinaciju ponavljaju u nekoliko situacija diljem Europe, unatoč širokom opsegu pitanja koja rješavaju. Prijedlozi za poboljšavanje teritorijalno-urbane koordinacije morali bi naglasiti te pouke.

Na temelju pouka dobivenih pomoću studija slučaja, razrađen je niz prijedloga za poboljšanje teritorijalno-urbane koordinacije. To će predstavljati temelj za završne rezultate akcije, koji predstavljaju političke opcije za poticanje koordinacije između teritorijalnog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende i Leipziške povelje o održivim europskim gradovima na razini EU i država članica. Oni proizlaze iz savjetovanja o prijedlozima koje je započelo na temelju ovog izvješća, a koje se održava između država članica i drugih nositelja interesa. Prijedlozi su formulirani kao otvoreni skup mogućih opcija koje bi države članice morale uzeti u obzir kako bi se promicala koordinacija između teritorijalnog i urbanog razvoja.

Neki od prijedloga nadopunjeni su *prijedlozima za daljnje aktivnosti na razini EU*, što bi moglo ojačati napore oko teritorijalno-urbane koordinacije na razini država članica. Oni također proizlaze iz kratkog pregleda postojećih prijedloga za teritorijalno-urbanu koordinaciju koji su navedeni u gore navedenom tekstu.

Nacrti prijedloga za poticanje koordinacije teritorijalnog i urbanog razvoja su slijedeći:

(1) Nova sredstva upravljanja mogu unaprijediti primjenu integriranih pristupa planiranju kroz više razina i iznad postojećih institucionalnih okvira. Mogu se također uspostaviti novi oblici partnerstva s jasno definiranim organizacijskim strukturama, povezujući faze planiranja i provedbe.

Kako bi se osiguralo da se, primjerice, različita pitanja uzimaju u obzir (financiranje, istraživanje, suradnja u sličnim projektima), novi pristupi i platforme mogu igrati ključnu ulogu. Struktura upravljanja temeljena na projektu može dokazati da je to, dugoročno gledajući, put za napredak u provedbi integriranog planiranja iznad postojećih institucionalnih okvira. Razvijanje novih oblika partnerstva može također pomoći u izbjegavanju konflikata i upravnih troškova, te u razvijanju temelja od zajedničkog interesa. Proces planiranja i instrumenti za provedbu mogu se povezati putem uključivanja iste grupe ključnih sudionika.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Uspostaviti platformu za primjere teritorijalno-urbane koordinacije:

Ova je akcija dokazala da je učenje na iskustvima vrlo važno, posebice tamo gdje zajednička svijest o temi još nije uspostavljena. To omogućuje dokumentiranje konkretnih primjera prednosti kao i uskih grla pri suradnji na regionalnim i podregionalnim razinama kao i pri međugradskoj suradnji. Može se uspostaviti platforma za trajnu razmjenu iskustava vezanih uz temu, time omogućujući tumačenja različitih prikupljenih slučajeva s gledišta teritorijalno-urbane koordinacije.

(2) Strateški, fleksibilni pristupi planiranju mogu se primijeniti za rješavanje dinamike prostornih fenomena na svim razinama, dopunjujući rigoroznije pristupe planiranju uporabe zemljišta. Procesi planiranja mogli su se koristiti za stvaranje zajedničke svijesti o ključnim izazovima i razvojnim prioritetima na različitim razinama.

Važno je stremiti k višem i usvojiti hrabar pristup formuliranju strategije koja nije ograničena upravnim ograničenjima unutar kojih djeluju javne službe. Pristupi koji su usredotočeni na propise glede uporabe zemljišta mogu u tom smislu biti nadopunjeni strateškim fleksibilnim planiranjem. Strateški pristupi prikladniji su za rješavanje urbanih fenomena koji se uspješno mijenjaju nego rigidniji pristupi prostornom planiranju. Također bi integracija sektornih politika (poput transportne politike) u šire pristupe planiranja na svim razinama, gdje se iste smatraju vitalnim dijelovima političke matrice, zahtijevala više strateški pristup planiranju. Procesi planiranja unutar ovih pristupa strateškom planiranju mogu se tada koristiti za stvaranje opće svijesti o ključnim izazovima i razvojnim prioritetima na različitim razinama.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Osmisliti smjernice za uspostavu razvojnih strategija namijenjenih skupnom radu:

Zajedničke regionalne i podregionalne razvojne strategije ključno su sredstvo u podržavanju veza između gradova kao i između urbanih i ruralnih područja i međugradskog upravljanja i suradnje. Urbane bi se politike stoga trebale usredotočiti na razvoj veza između gradova, kao što je, primjerice, definiranje općih strategija planiranja, utvrđivanje gospodarske uloge svakog čvorišta te razvoj objekata za pružanje općih usluga. Razvoj smjernica glede rješavanja zajedničke regionalne razvojne strategije mogao bi pomoći u promicanju korištenja takvih strategija i poboljšati koordinaciju između teritorijalnog i urbanog razvoja putem regionalnih politika.

(3) Izgradnja kapaciteta, uključujući opća znanja za održive zajednice, potrebna je za uspješno funkcioniranje novih oblika partnerstva. Snažno vodstvo ključni je element uspješne koordinacije kroz različite razine.

Gradsko-regionalni pristup, primjerice, pokazao je potrebu za analitičkim vještinama, uključujući razumijevanje međusobnih veza između sastavnih oblasti i mješavinu političkih i interorganizacijskih vještina kako bi se osigurao nakup od strane relevantnih partnera i izradila sporazumna vizija i skup prioriteta.

(4) Suradnja između relevantnih sudionika i različitih razina planiranja mora se temeljiti na kompatibilnim interesima, uzimajući u obzir potencijalno različite interese raznih sudionika.

Koordiniranje planiranja postaje lakše kad su dotične teritorijalne vlasti, na regionalnim i lokalnim razinama, u mogućnosti raditi u bliskom partnerskom odnosu na temelju zajedničkih prostornih interesa. Slično tome, s obzirom na učinkovitost modela upravljanja, sudionici bi primjerice trebali uzeti u obzir uzajamne interese i interese ostalih sektora. Vodstvo u donošenju odluka može preuzeti viša, ali i niža razina, ukoliko se interesi drugih sudionika dovoljno uzmu u obzir.

(5) Participativni pristupi „odozdo prema gore“, uglavnom imaju bolje izgleda za stvaranje uspješnih strategija i planova stoga što mogu osigurati širi udio u rezultatima i bolju javnu prihvaćenost. No, inicijative od „vrha prema dolje“ presudne su za poticanje koordinacije i uspostavljanje odgovarajućih okvirnih uvjeta.

Serijsko spajanje sustava planiranja „od vrha prema dolje“ možda nije dovoljno osjetljivo za potrebe grada. Umjesto toga, primjena lokalnih planova djelovanja može također utjecati na dokumente planiranja na višim razinama putem pristupa „odozdo prema gore“. Potreba za redovitim savjetovanjem svih strana koje sudjeluju od najranijih faza planiranja predstavlja uvjet za uspjeh i od toga mogu imati koristi sve sudjelujuće upravne razine.

(6) Inovativni kombinirani pojmovi mogu biti vrlo vrijedni za poticanje koordinacije između razina kad se smatraju sredstvima za planiranje

Pojmovi poput krajobraza ili održivog razvoja mogu biti iznimno vrijedni za poticanje koordinacije i gradnju veza između teritorijalnih i urbanih razina kad se smatraju sredstvima za planiranje.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na EU razini: Osmisliti novu zajedničku razvojnu ideju:

Okolnosti teritorijalnog i urbanog razvoja značajno su se promijenile u zadnjem desetljeću, utirući put novoj razvojnoj ideji koja spaja urbane i teritorijalne domene. ESPON i Urbana revizija, primjerice, već su razvile svoje nadurbane ideje, poput Većih urbanih zona i Funkcionalnih urbanih područja, no novi drugi koncepti već se javljaju u znanstvenim diskusijama. Nova zajednička politička ideja morala bi nuditi mogućnost stapanja postojećih ideja i prigrliti one nove, kao i omogućiti redovito prikupljanje podataka.

(7) Redovito ažuriranje o napretku zajedničkih ciljeva korištenjem zajednički dogovorenog sustava pokazatelja moralo bi pomoći u održavanju partnerstva.

Privatni i javni nositelji interesa smatrat će svoje sudjelovanje korisnijim i zanimljivijim ako budu redovno obaviješteni o postignutom napretku i ciljevima koji su ostali neispunjeni. Ovo se može postići primjenom zajednički dogovorenog sustava pokazatelja koji daje podatke o uspješnosti ciljeva koordinacije koji su definirani u prethodnom tekstu, i eventualne potrebne prilagodbe.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Povećati aktivnosti prema razvijanju buduće zajedničke platforme podataka:

Vezana za novu zajedničku političku ideju također je i zajednička platforma podataka. Nastojanja ESPON-a i Urbane revizije glede razvoja relevantnih metodologija i sakupljanja podataka može s vremenom također rezultirati zajedničkom platformom podataka koja bi predstavljala presjek obiju platformi podataka te bi omogućila analizu širom EU na više razina. Relevantni podaci

mogu u ovome smislu poslužiti kao dobar temelj za premještanje referentnog okvira s regionalnih i nacionalnih razina na transnacionalne i europske razine.

(8) Dokumenti na razini Europske Unije mogu uključivati pitanja vezana uz teritorijalno-urbanu koordinaciju.

Prijedlog za daljnje aktivnosti na razini EU: Međusobno povezivanje ciljeva Teritorijalne agende i Leipziške povelje

Postojanje zajedničkih ciljeva u oba dokumenta je široko priznato, ali ipak je potrebno daljnje međusobno povezivanje ciljeva tijekom provedbe. Formuliranje zajedničkih ciljeva može omogućiti učinkovitiji prijenos ključnih poruka ostalim političkim područjima, kao i suvisljije instrumente u slijedećem razdoblju programiranja.

Politička debata u pojedinim državama članicama, nakon dogovora ministara u Leipzigu o načinu pronalaska sinergija između Teritorijalne agende i Leipziške povelje, bit će presudna za daljnje razjašnjenje potreba i mogućnosti koordinacije. Radi vrlo različitih institucionalnih aranžmana glede raspodjele odgovornosti u politikama teritorijalnog i urbanog razvoja, gledište država članica bit će važan pokazatelj za daljnje djelovanje.

- Razmjena iskustva i stvaranje općeg razumijevanja

Jedan ključni rezultat Akcije 1.1. su same studije slučaja, kako su iste omogućile razmjenu iskustava i stvaranje općeg razumijevanja s obzirom na teritorijalno-urbanu koordinaciju. Partneri u TG11 kao i Malta i Španjolska, do sad su predstavili 15 tema studija slučaja koje se bave sa svih 6 prioriteta Teritorijalne agende i s nekoliko strategija za djelovanje koje promiče Leipziška povelja. Većina studija slučaja zapravo se istovremeno odnosi na nekoliko teritorijalnih prioriteta i strategija za djelovanje. Kako bi doznali kako slučajevi odgovaraju širem razvojnom kontekstu, u svakoj je studiji slučaja također naglašen odnos prema glavnim teritorijalnim izazovima određenim u Teritorijalnoj agendi. U slijedećem tekstu slijede kratki sažetci tema studija slučaja, strukturirani od strane partnera TG11 koji su ih predložili.

Urbana dimenzija međunarodne dostupnosti - EUROCIETIES

Tema studije slučaja bavi se ulogom teritorijalno-urbane suradnje u razvijanju učinkovitih i integriranih transeuropskih mreža i gospodarskih povlastica koje one donose gradovima. Prometne veze predstavljaju kamen temeljac gospodarskog i društvenog razvoja kao i integracije i ekoloških pogodnosti na regionalnim i gradskim razinama. Transeuropska prometna mreža (TEN-T) posebno igra važnu ulogu u osiguravanju slobodnog protoka putnika i robe unutar Europske Unije. Razvoj visoko učinkovite prometne infrastrukture u EU27 i susjednim zemljama važno je sredstvo za poboljšavanje veza unutar regija i država članica kao i za integriranje gradova u ovoj mreži.

Politike za podršku clusterima u Lyonu, Francuska - EUROCIETIES

Cilj ove studije slučaja jest usredotočiti se na provedbu nacionalne francuske politike clustera od strane vlasti šireg područja grada Lyona – Konkurentni clusteri – kao primjer stalno nadolazećih pitanja glede teritorijalne i urbane koordinacije. Prema odluci francuske vlade iz 2002. godine, politika Konkurentnih clustera ukazuje na vrlo centralizirano francusko oblikovanje politike. No, politika clustera također pokazuje rastuću važnost lokalne urbane razine u provedbi središnje

vladine politike. Francuska bi vlada mogla poželjeti poticati gospodarski razvoj putem teritorijalnih politika, ali bez učinkovite provedbe lokalne politike, taj učinak može izostati. Pitanja teritorijalnog i urbanog razvoja ne mogu stoga predstavljati samo pitanje početne koordinacije u definiranju politike. Ova studija slučaja pokazuje da se urbana dimenzija u teritorijalnim politikama može također osigurati putem aktivnog sudjelovanja lokalnih vlasti u provedbi politike.

Rennes-Metropole: „grad arhipelag“ – Francuska

Studija slučaja bavi se gradom Rennesom, glavnim gradom Bretanje, regije na zapadu Francuske. Zajedno sa svojom aglomeracijom grad čini unutargradsko područje (“communauté d' agglomération”) koje sadrži 37 općina, uključujući grad Rennes. Cilj partnerstva jest uravnotežen razvoj teritorija, u isto vrijeme čuvajući identitet svake općine u aglomeraciji. Princip se temelji na krajobrazu, u kojemu prirodni prostori čine osnovu prostorne organizacije aglomeracije. Od 1980-tih, ovaj se princip odražavao u dokumentima planiranja, naročito u namjenskoj karti za planiranje aglomeracije, koja danas predstavlja referentni dokument za izabrane predstavnike aglomeracije.

Nürnberg: Europska metropolitanska regija – Njemačka

Metropolitanska regija Nürnberga temelji svoje regionalno upravljanje na uspješnoj tradiciji regionalne suradnje. Podržani odobrenjem konferencije ministara o prostornom planiranju u Berlinu, predstavnici lokalnih vlasti, industrije, znanosti, kulture i uprave potpisali su Povelju o metropolitanskoj regiji Nürnberga u svibnju 2005. godine. Otada, uspješan model regionalnog upravljanja ima utjecaja na strategije i projekte kako bi se osigurala konkurentnost regije. Temeljne aktivnosti su slijedeće: (1) razvoj međunarodnog branda – „Metropolitanska regija Nürnberga“, (2) uspostava metropolskog razvojnog modela koji se temelji na urbanom i ruralnom partnerstvu, (3) jačanje društva znanja putem politike clustera i (4) potpora integriranju u transeuropsku prometnu mrežu. Tri godine prakse sada pokazuju da model upravljanja funkcionira.

Akcijski plan za Cottoneru – Malta

Ovaj akcijski plan predstavlja integrirani i holistički pristup prema uvođenju održivih zajednica u Tri grada putem poboljšane mobilnosti i pojačanog pristupa. Svrha akcijskog plana bila je uvođenje sustava integriranih projekata za obnovu koji se kreću od fizičke obnove do više holističkog pristupa kombinacijom horizontalnih i vertikalnih sektora i putem mreža za razvoj supsidijarnosti i decentralizacije s lokalnim vijećima. Akcijski plan je također bio osmišljen kako bi se razvila obnova ili planiranje urbanog razvoja izvan Strukturnog plana i Lokalnih planova, koji se prema definiciji temelje na prostoru i uporabi zemljišta. Akcijski plan određuje nove granice koje nadilaze zakonske granice lokalnog vijeća ili one uspostavljene u svrhe planiranja uporabe zemljišta za poticanje integracije, koordinacije i suradnje između lokalnih vijeća.

Rotterdamska klimatska inicijativa – Nizozemska

Rotterdam je drugi najveći grad u Nizozemskoj sa 600.000 stanovnika u regiji koja ima 1.2 milijuna stanovnika. Ovdje se nalazi najveća europska morska luka i veliki industrijski kompleks. Dodatno poboljšanje osjetljive ravnoteže između gospodarskog razvoja i životnog okruženja u urbanoj regiji i hitna potreba za ozbiljnim smanjenjem emisija stakleničkih plinova zahtijevaju obnovljeni i dugotrajan trud. Rotterdamska klimatska inicijativa (RCI) odgovor je na

ove izazove. RCI predlaže suradnju gradske uprave, regionalne Agencije za zaštitu okoliša (DCMR), luke Rotterdam i poduzeća u luci.

Leidsche Rijn, Utrecht – Nizozemska

Krajobraz se mijenja na zapadnom rubu Utrechta. Građevinske tvrtke, stanovnici i općina zajedno daju oblik novom, ali još uvijek nedovršenom gradskom okrugu; surađuju na Utrechtovom Leidsche Rijn – stambenom i industrijskom naselju u Nizozemskoj. U okrugu Leidsche Rijn će se u nadolazećim godinama sagraditi više od 30.000 kuća, koje će stambeno zbrinuti oko 80.000 ljudi. Tri glavna izazova kojima se bavi slučaj Leidsche Rijn su slijedeća: (1) održivi razvoj, (2) energetska upravljanje, te (3) teritorijalni utjecaji na stambenim tržištima, razvojnoj strukturi i načinu kako ljudi žive zajedno u našim gradovima i regijama.

„Nisjelandet“ – Norveška

Nisjelandet određuje i razotkriva raznolikost u (sup-) kulturnim izričajima i projektima koje su osmislili mladi ljudi iz ruralnih krajeva Norveške. Ovakvi izričaji i projekti (primjerice umjetničke izložbe, glazbeni festivali) često se smatraju dijelom urbane kulture te mladež obično ima tendenciju napuštanja ruralnih dijelova kako bi prakticirali i iskusili ove aktivnosti. Studija slučaja bavi se pitanjima vezanim uz obrasce naselja, rast i poslove, te lokalni i regionalni identitet. Kako bi se mlade ljude potaknulo na doseljavanje ili ostanak u malim sredinama, tamo moraju postojati prilike za zapošljavanje i primjerene javne usluge. K tome, ruralne zajednice moraju biti privlačne u kulturnom i rekreativnom smislu. Originalnost je početna točka za razvoj privlačnih mjesta i kulturne aktivnosti smještene u lokalnom okruženju.

Raspoređeni poslovni inkubatori - Norveška

Norveška kompanija za razvoj industrije (SIVA) razvila je različite modele poslovnih inkubatora koji su prilagođeni norveškim poslovnim prilikama. *Program znanstvenih inkubatora* ima namjenu omogućiti poduzetnicima resurse u obliku stručnjaka, poslovnog iskustva, savjetnika i kapitala uglavnom od sveučilišta i institucija za istraživanje i razvoj. Također nudi urede i okruženje za pokretanje poduzeća. Znanstveni inkubatori obvezni su uspostaviti *raspoređene sustave za usluge inkubatora* u manje razvijenim područjima, primjerice u zajednicama za poduzetnike, s ciljem doprinosa razvoju inicijativnih programa za pokretanje poslova u ovim područjima.

Program upravljanja obalnim područjem – Slovenija

Program upravljanja obalnim područjem (CAMP) predstavlja program u okviru Mediteranskog plana djelovanja (MAP) pod pokroviteljstvom Programa Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP). Cilj programa je održivo upravljanje obalnih područja i objedinjuje ekološka pitanja u razvojno programiranje. Obalna su područja često područja gdje se visoka gustoća naseljenosti preklapa s nizom prirodnih kvaliteta. To je također povezano sa specifičnim funkcijama koje su povezane s morem, pogotovo s morskim lukama kao ulaznim vratima. Izazov za obalne gradove i mjesta je stoga pitanje kako iskoristiti njihov potencijal bez uništavanja prirodnih i kulturnih kvaliteta na koje se oslanjaju.

Ljubljanska urbana regija – Slovenija

Ljubljanska urbana regija naziv je područja u središnjoj Sloveniji s karakteristikama funkcionalnog urbanog područja sa sjedištem u Ljubljani. Dvadeset i šest općina u regiji sklopilo je partnerstvo 2001. godine radi boljeg koordiniranja njihova razvoja. Studija slučaja bavi se novim Programom za regionalni razvoj, usvojenim 2006., definirajući razvojne ciljeve i prioritetne mjere za razdoblje trenutnog perioda programiranja Europske Unije. Jedna od osam prioritetnih mjera zagovara planiranje kao sredstvo za životni prostor visoke kvalitete. U sklopu njegove provedbe, prva dva projekta namijenjena su konceptu regionalnog prostornog razvoja, te planu za učinkoviti javni prijevoz u regiji.

Područje srednje Asturije – Španjolska

Ova studija slučaja ima zadaću raspraviti o ulozi teritorijalnog i urbanog planiranja u jačanju policentričnosti na regionalnoj razini kao načina za promicanje policentričnog uravnoteženog prostornog razvoja u Europi. Policentričnost se stoga u ovome radu razmatra iz dvije perspektive: prvo, kao vrijedan pojam za razumijevanje i planiranje nadolazećih funkcionalnih urbanih područja s višestrukim urbanim oprečnostima, i drugo, kao sredstvo za povezivanje ovih novih čvorišta u europsku urbanu mrežu. Planiranje za policentrična urbana područja ne može se smatrati rezultatom dodavanja određenog broja planova lokalnog razvoja, ali zahtijeva pristup s dva gledišta. S jedne strane, tu je urbana razina, koja se planira primijeniti u planiranju i projektiranju lokalne uporabe zemljišta i s druge strane, metropolitanska razina, na kojoj se moraju uzeti u obzir teritorijalna pitanja. Prema ovoj hipotezi, teritorijalno-urbano koordinacija javlja se kao preduvjet za planiranje policentričnog područja i kao jedini učinkoviti način za razmatranje lokalnih i metropolitanskih razina.

Povelja o pograničkoj suradnji Francuska-Vaud-Ženeva – Švicarska

Dokumenti za planiranje obično imaju jasan nacionalni ili regionalni naglasak. Za metropolitanske pogranične regije nedostatak prekograničnog planiranja na neki način predviđa dugotrajna rješenja za mnoge teritorijalne izazove današnjice. Ženeva se nalazi u specifičnoj situaciji između dvije različite zemlje: druga je najveća urbana aglomeracija u Švicarskoj ali i druga najveća urbana aglomeracija u francuskoj Rona-Alpe Regiji. Kako bi pograničnu situaciju pretvorili u prednost, bilo je potrebno načiniti važan korak prema bliskoj suradnji. Nakon dugotrajnih procesa diskusije i pregovaranja koji su trajali više od tri godine, lokalni i regionalni partneri metropolitanskog područja Ženeve bili su spremni potpisati zajedničku povelju. Ovaj ugovor utvrđuje političke obveze 18 francuskih i švicarskih partnera te omogućuje novi zajednički pristup koordinaciji i upravljanju.

Priljev mozgova – odljev mozgova – Švicarska

Odljev mozgova, gubitak visoko obrazovanih osoba koje odlaze u druge regije, već dugo godina predstavlja brigu nacionalnim i regionalnim urbanistima. Poveći odljev mozgova izravno utječe na usporavanje gospodarskog razvoja regije. Za gospodarski razvoj regije ljudska kapitalna sredstva predstavljaju važno sredstvo za rast. Ljudski kapital također utječe na društveni kapital, kako bolje obrazovani ljudi daju svoj doprinos mnogim društvenim funkcijama u nevladinim organizacijama, školama, sportskim i kulturnim udrugama i lokalnoj politici. Neravnoteža između regija glede ljudskog i društvenog kapitala ne utječe samo na regionalne socio-ekonomske i društvene funkcije, već se odnosi i na društvene probleme. U sklopu INTERREG IIIB Sjeverozapadna Europa, tri periferne regije iz Nizozemske, Švicarske i Njemačke surađivale

su po ovom pitanju. Glavni ciljevi bili su analiza uzroka i posljedica odljeva mozgova u regijama, procjena poduzetih mjera i razvoj novih mjera.

Sjeverni način – Ujedinjeno Kraljevstvo

Sjeverni način predstavlja jedinstvenu suradnju okupljajući gradove i regije Sjeverne Engleske koje zajednički djeluju prema poboljšavanju održivog gospodarskog rasta Sjevera prema razini bogatijih regija Engleske. Inicijativa je osmišljena kako bi se razvio integrirani pristup regionalnom i urbanom razvoju širom sjeverne Engleske na temelju dvije razine političkog razvoja i izvedbe: prekoregionalna pansjeverna razina i razina grada-regije. Formirana kao partnerstvo između tri sjeverne Agencije za regionalni razvoj (Yorkshire Forward, Agencija za razvoj sjeverozapadne regije i One NorthEast), inicijativa upotunjuje njihove tri regionalne gospodarske strategije – ključni prijedlozi koji bi unaprijedili gospodarski razvoj u svakoj regiji. Sjeverni način pokazuje potencijalne pogodnosti stvaranja regionalnih i panregionalnih gospodarskih razvojnih strategija oko pristupa koji prepoznaje ključnu ulogu središnjih gradskih regija kao pokretača regionalnog ekonomskog rasta i prosperiteta.

Bilo je predloženo još nekoliko tema studija slučaja koje bi mogle naglasiti druga pitanja glede teritorijalno-urbane koordinacije.

6. Slijedeći koraci

Vezano uz organizaciju radionice proširene TG11, istražuju se mogućnosti unutar sredstava, a dogovori s budućim predsjedateljima EU-a i partnerima unutar TG11, usredotočujući se na političke opcije koje proizlaze iz studija slučaja. Radionica je također povezana s provedbom predložene daljnje aktivnosti na razini EU, točnije s temom „*Uspostaviti platformu primjera teritorijalno-urbane koordinacije*“. Daljnja mogućnost za korištenje znanja prikupljenog preko studija slučaja istražuje se preko mogućnosti objavljivanja rezultata i slučajeva te povezivanja slučajeva s ostalim aktivnostima koje bi mogle imati koristi iz stečenog znanja.

Završno će izvješće biti pripremljeno u studenom 2008. godine te će uključivati političke prijedloge za bolju koordinaciju između teritorijalnog i urbanog razvoja, donesene na temelju rezultata s radionice, drugih savjetovanja i dodatnih studija slučaja. Prijedlozi za daljnje aktivnosti detaljno će se razraditi na temelju dogovora s različitim sudionicima.

- Indikativni vremenski raspored

- 7. svibnja: Pripremljeno privremeno izvješće o Akciji 1.1., uključujući studije slučaja
- 14. – 15. svibnja: Privremeno izvješće predstavljeno na sastanku Generalne direkcije, prijedlog za daljnje djelovanje će se uključiti u zaključke sastanka Generalne direkcije
- 28. svibnja: Završne verzije studija slučaja biti će predmetom razgovora na sastanku u srpnju
- Srpanj: Slijedeći sastanak TG11, organiziran u koordinaciji s francuskim predsjedništvom EU, u isto vrijeme sastanaka UDG-a i NTCCP-a u Parizu

Rujan-listopad: Radionica za prošireni TG11 usredotočena na političke opcije
Studen: Završno izvješće predstavljeno na neslužbenom sastanku ministara

Prilog: Studije slučaja

Studije slučaja su također dostupne na:

http://www.mop.gov.si/en/presidency/territorial_cohesion_and_urban_development/territorial_cohesion/ap1_la1_action_11/